

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

SLOUŽIT VLASTI – ČEST NEBO POVINNOST?

Vztah izraelských Židů k povinné vojenské službě

Markéta Burgetová

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra blízkovýchodních studií

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Blízkovýchodní studia

Bakalářská práce

SLOUŽIT VLASTI – ČEST NEBO POVINNOST?

Vztah izraelských Židů k povinné vojenské službě

Markéta Burgetová

Vedoucí práce:

Mgr. Zbyněk Tarant

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

Na tomto místě bych chtěla poděkovat lidem, kteří se zasloužili o vznik mé závěrečné práce.

Poděkování si zaslouží můj bratr Josef, který dostudovává vojenskou střední školu a na podzim nastupuje vojenskou akademii. Děkuji mu za jeho iniciativu, na základě které jsem zvolila toto téma práce a pracovala tak s velkou chutí, a za jeho pomoc s vojenskými termíny, na které jsem narazila při překladu textu z anglického jazyka. Ráda bych poděkovala mé kamarádce Miře Mordechay, která mi pomohla přeložit dotazníky z anglického jazyka do moderní hebrejštiny a umožnila mi provést dotazníkové šetření na jeruzalémské střední škole, na které učí. Děkuji i celé její rodině, která mi v Izraeli poskytla příjemné a přátelské zázemí, kde jsem se mohla v klidu věnovat bakalářské práci. Mé díky patří i vedoucímu mé závěrečné práce Mgr. Zbyňku Tarantovi za jeho trpělivost, rady, připomínky a za upozorňování na nedostatky, které objevil po přečtení dílčích částí práce.

1	ÚVOD	7
2	HISTORIE IZRAELSKÝCH OBRANNÝCH SIL	8
2.1	Vznik židovských ozbrojených složek na území Palestiny	8
2.1.1	Povstání palestinských Arabů v letech 1936 – 1939 a jeho dopad	9
2.1.2	Od povstání k nezávislosti	10
2.2	Válka za nezávislost a vznik Izraelských obranných sil	11
3	IZRAELSKÉ OBRANNÉ SÍLY	13
3.1	Struktura IDF	13
3.1.1	Pravidelná armáda	14
3.1.1.1	Povinná vojenská služba (<i>Šerut Hova</i>)	14
3.1.1.2	Profesionální vojsko (<i>Šerut Keva</i>)	14
3.1.2	Aktivní zálohy (<i>Miluim</i>)	15
3.2	Po kom se vojenská služba nevyžaduje	15
4	OD VOJENSKÉHO ÉTOSU K OBČANSKÉMU ÉTOSU – ZMĚNY A KRIZE V ID	17
4.1	Krize v občansko-vojenských vztazích	17
4.2	Ztráta hegemonického postavení étosu bezpečnosti	18
4.3	Ztráta autonomie	18
4.4	Kritika v médiích	18
4.5	Od „lidové armády“ k profesionální armádě	19
4.6	Změna sociálního profilu IDF	19
4.7	Změna motivace a změna postoje k IDF	20
5	POSTOJ K POVINNÉ VOJENSKÉ SLUŽBĚ OD VZNIKU IDF DO POČÁTKU DRUHÉ DEKÁDY 21. STOLETÍ	21
5.1	Situace do 90. let	21
5.2	Krize 90. let	23
5.3	Uváděné příčiny změn a krize IDF	25
5.4	Kde se změny projevily nejvíce	29
5.5	Příklady vědeckých prací na téma postoj k povinné vojenské službě	31
5.5.1	Vědecká práce z oblasti sociálních věd	31
5.5.2	Výzkumná práce zkoumající vliv společenského statusu a třídního rozvrstvení na přístup k povinné vojenské službě	33

6	VYHÝBÁNÍ SE VOJENSKÉ SLUŽBĚ	40
6.1	Organizovaný odpor vůči povinné vojenské službě	40
6.1.1	Aktivní organizovaný odpor	40
6.1.2	Pasivní organizovaný odpor	45
6.2	Individuální vzdor vůči povinné vojenské službě	46
6.3	Motivační krize?	49
6.4	Vyvrácení hlubokého úpadku motivace	52
7	MÉ VLASTNÍ ŠETŘENÍ PROVEDENÉ V BŘEZNU 2012 NA JERUZALEMSKÉ STŘEDNÍ ŠKOLE KEŠET	55
7.1	Vyhodnocení dotazníků	55
7.2	Komentáře studentů	56
8	ZÁVĚR	58
9	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	60
10	RESUMÉ	66

1 ÚVOD

Izrael a armáda jsou dvě věci, které jsou mi hodně blízké, proto jsem si vybrala téma, kde jsou obě věci propojeny. Zaměřila jsem se hlavně na postoj k vojenské službě, a to především u mládeže, která má do služby v armádě brzy nastoupit. K osvětlení podstaty a charakteru izraelské armády jsem však také krátce popsala její historii a strukturu. Nebylo úplně snadné sehnat k práci materiály. Na toto téma jich je celkem dost, ale nikoli v České republice. Hlavním zdrojem, který mi poskytl literaturu potřebnou k vypracování bakalářské práce, byla knihovna Hebrejské univerzity v Jeruzalémě. Tato knihovna je cenným zdrojem literatury týkající se Blízkého východu a konkrétně Izraele a jeho ozbrojených sil. Literaturu jsem čerpala také z jeruzalémského institutu Van Leer.

A Portrait of the Israeli soldier, dílo izraelského psychologa a výzkumníka Reuvena Gala, považuji za cenný zdroj informací o vzniku a působení izraelské armády. Kniha detailně popisuje historii, strukturu, postoj Izraelců k vojenské službě i další aspekty izraelských obranných sil. Další přední izraelský vědecký pracovník, profesor politických studií na Bar-Ilanově univerzitě v Izraeli, Stuart Cohen reagoval na dílo Gala napsáním příspěvku *Towards a New Portrait of the (New) Israeli Soldier*. Cílem Cohena bylo aktualizovat některé údaje v Galově portrétu izraelského vojáka, neboť v té době uběhlo od vydání Galova díla dvacet let. Důležité informace jsem našla také v příspěvku Yorama Periho a ve výzkumné práci Ofry Mayseless. Pro bakalářskou práci jsem využila i izraelského tisku v online podobě, díky kterému jsem mohla nahlédnout do různých kauz, dat, prohlášení a změn týkajících se postoje k izraelské armádě. Internet mi umožnil i přístup k několika výzkumným či vědeckým pracím, které zkoumaly právě postoj k vojenské službě.

Na tomto tématu je ještě hodně co studovat. Bakalářská práce je jen začátek, je jen jakýmsi „nakouknutím“ do této problematiky. Rozhodně se chci Izraelským obranným silám věnovat i nadále a více do hloubky.

2 HISTORIE IZRAELSKÝCH OBRANNÝCH SIL

2.1 Vznik židovských ozbrojených složek na území Palestiny

První židovské obranné síly byly organizovány v diaspoře na konci 19. století, zvláště v carském Rusku pod křídly sionistické dělnické strany *Poalej Cion* (Dělníci Sionu). Avšak zárodky obranných sil byly už i v Palestině během 80. let 19. století. V letech 1886-1887 Michael Halperin vyslovil nápad vytvořit židovské síly po celé Palestině. Začal zakládat organizaci, která měla jeho představu realizovat. Organizace se jmenovala *Histadrut Haasarot*. Měla ale krátkého trvání.

První kvalitnější sebeobránné sbory utvořili ruští Židé s bohatou zkušeností s obranou, kteří přišli do Palestiny mezi léty 1904 – 1914¹ po ruské revoluci a po vlně pogromů (1903 – 1906). Aby nedocházelo k poškozování právě vznikajících židovských osad a maření hospodářství ze strany Arabů, vznikla v roce 1907 tajná společnost ozbrojených stráží *Bar Giora*. Z těchto jednotek tvořených ze socialisticko-sionistických osadníků se v roce 1909 stala organizace *Ha-Šomer* (Hlídač). Třemi hlavními cíli *Ha-Šomer* byly sebeobrana, propagace moderního sionismu a socialismu a také obrana zemědělských usedlostí před zlodějskými tlupami. Akceschopnost *Ha-Šomer* byla však minimální.

Po vydání Balfourovy deklaráce v roce 1917² stoupal v Palestině počet židovských přistěhovalců z Evropy, což vyvolávalo arabské útoky proti rozrůstající se židovské komunitě. Při útocích zemřelo mnoho Židů. Bylo jasné, že je třeba sebeobrany. *Ha-Šomer* však už na obranu nestačila. Byla tedy zformována a 12. června 1920 založena nová ozbrojená milice s názvem *Hagana* (Obrana).³ Protože by britský mandát neschválil vznik takovéto vojenské organizace, působila *Hagana*

¹ V těchto letech proběhla tzv. druhá alija, kdy přišlo do Palestiny z východní Evropy dalších 30

² Balfourova deklaráce byla schválena 2. listopadu 1917 a byla vydaná jako dopis adresovaný britským ministrem zahraničí Arthurem Balfourem lordu Rotchildovi, představenému anglických židovských obcí. Deklarace slibovala Židům národní domovinu v Palestině, aniž by byla porušena občanská a náboženská práva arabských či jiných nežidovských obyvatel Palestiny.

³ Celým názvem *Irgun ha-Hagana ha-ivri be-Erec Jisrael* (Hebrejská organizace obrany v Palestině).

v ilegalitě. Labourističtí sionisté, zakladatelé *Hagany*, ji koncipovali jako obrannou milici proti nepřátelským útokům. Rozhodně se stavěli proti užití násilí kromě případu sebeobrany (jedním z důležitých sloganů dnešní izraelské armády je „čistota zbraně“). Organizace používala zásadně pouze lehké zbraně.⁴ Jelikož *Hagana* nebyla čistě militantní organizací, ale také politicko-administrativní jednotkou, zapojila se tak brzy do záležitostí týkajících se budování národa. Organizovala například ilegální přistěhovalectví židovských uprchlíků.

2.1.1 Povstání palestinských Arabů v letech 1936 – 1939 a jeho dopad

Od roku 1929 byly arabské výtržnosti velice vážné. Útoky už nepocházely od jednotlivých na sobě nezávislých zločineckých band, ale Arabové se mobilizovali do organizovaných skupin. Britské autority však nedokázaly poskytnout účinnou ochranu. Během povstání došlo k částečné legalizaci aktivit *Hagany* ze strany mandátní správy.

Židovské komunity se začaly sjednocovat do společné obrany. Každá osada byla vybavena puškami a lehkými kulomety. Existoval centrální zpravodajský systém, síť muničních skladů, malých továren na zbraně a ilegální imigrační organizace.

Pod velením Jicchaka Sadeho⁵ vznikly v roce 1936 jednotky *Nodedet* (Patrola) a o rok později tzv. *Plugot sade* (Polní roty), které se vyznačovaly daleko větší disciplínou než *Hagana*, ale ty byly v roce 1939 zakázány, potom co podpora Britů značně klesla. K výcviku zmíněných jednotek sloužily jednotlivé kibucy. V roce 1940 vznikly uvnitř *Hagany* stálé vojenské jednotky známé pod názvem *Chel sade* (Polní sbory). Byl zaveden funkční model generálního štábu, ke kterému přešlo vojenské velení. Ozbrojené složky byly formálně pod kontrolou civilního aparátu, praktickou kontrolu vykonávali příslušní vojenští velitelé.

⁴ Po roce 1947 nashromáždila podstatně větší arzenál, a protože arabská agresivita nabývala na síle, podnikala i odvetné a útočné operace.

⁵ Židovský voják narozen v dnešním Polsku, který sloužil v carské a následně i v Rudé armádě.

Díky větší toleranci Britů k židovské domobraně vznikla v letech 1937 - 1938 elitní mobilní jednotka tzv. *Jewish Settlement Police* (Židovská osadnická policie). Z popudu kapitána Orde Ch. Wingata, britského důstojníka sympatizujícího se sionismem, podpořily mandátní autority v červenci roku 1938 zřízení britsko-židovské úderné jednotky, tzv. *Special Night Squads* (Speciálních nočních oddílů). Oddíly byly ve skutečnosti výcvikovou půdou pro mnoho pozdějších velitelů izraelské armády.

2.1.2 Od povstání k nezávislosti

V roce 1931 vznikla milice *Irgun – Ha-Irgun ha-cva'i ha-le'umi be-erec Jisra'el* (Národní vojenská organizace v Zemi Izrael), která v letech 1931 - 1937 existovala pod názvem *Hagana bet* a jejímž duchovním vůdcem se stal Vladimír Žabotinský.⁶ Podzemní organizace *Irgun* bojovala proti Arabům i Britům.

V roce 1940 dala roztržka v rámci *Irgunu* vzniknout malé, ještě radikálnější milici *Lechi - Lochamej Cherut Jisra'el* (Bojovníci za svobodu Izraele) známé běžně pod názvem „Sternův gang“ - pojmenované po vůdci Avrahamu Sternovi. Stern ostře kritizoval probritské postoje Žabotinského. Sternův gang byl podzemní teroristickou skupinou, která v lednu roku 1944 vyhlásila britskému mandátu válku.

15. května 1941 vznikla první profesionální vojenská jednotka *Hagany - Palmach (Plugot machac – Úderné roty)*, soubor elitních úderných jednotek silně prodchnutých socialisticko-sionistickou ideologií, které organizovaly ilegální imigraci Židů do Palestiny. *Palmach* se stala srdcem a mozkiem *Hagany*. V rámci ní vznikly základní vojenské doktríny a byla půdou pro výcvik mnoha budoucích velitelů izraelských obranných sil. Jako základny k výcviku sloužily *Palmachu* opět kibucy.

⁶ Po roce 1936 se však s ideologií *Irgunu* rozchází, protože zastával defenzivní taktiku a odmítal teroristické útoky.

2.2 Válka za nezávislost a vznik Izraelských obranných sil

29. listopadu 1947 Valné shromáždění Organizace spojených národů schválilo rozdělení Palestiny na dva nezávislé státy – na židovský a arabský. Arabové však s rozdělením v žádném případě nesouhlasili a rozhodli se zničit veškeré židovské osady. Těžkému ozbrojenému boji mezi Araby a Židy už se nedalo vyhnout. Židé chtěli za každou cenu ubránit jim přidělené území a ochránit židovskou populaci.

14. května 1948 David Ben-Gurion v Tel-Avivu přečetl Deklaraci nezávislosti Státu Izrael. Britové opustili Palestinu a o den později byl formálně ukončen Britský mandát Palestina. Ozbrojené síly Egypta, Transjordánska, palestinská Armáda svaté války⁷, Arabská osvobozenecká armáda operující z Libanonu a vojáci ze Sýrie a Iráku Palestinu napadli, aby pomohli svým palestinským bratrům zemi znovu získat.

Hagana trpěla nedostatkem materiálního vybavení. Nedisponovala žádnými obrněnými vozidly, těžkými zbraněmi ani letadly. Nakonec se však Židé mohli vyzbrojit těžkými zbraněmi, které přicházely z Československa a Francie. I když arabská armáda měla početní převahu, její slabou stránkou byly spory a rivalita, a tudíž i chabá součinnost mezi jednotlivými útočícími arabskými armádami. Naproti tomu morálka Židů, jejich odhodlání, koordinovanost, schopnost improvizace a použití klamných manévřů pomohly získat nad arabskými armádami převahu.

Dne 31. května 1948 *Hagana* formálně vyšla z ilegality a transformovala se v pravidelnou armádu nového státu – oficiálních Izraelských obranných sil - hebrejsky *Caha*⁸, anglicky IDF.⁹ *Irgun* a *Lechi* byly vybídnuity, aby se začlenily do nové armády a bojovaly jako

⁷ Nepravidelná milice palestinských Arabů, která byla zformována v mezidobí 1945-47. ČEJKA, M., *Moderní dějiny Izraele*, s. 46.

⁸ *Cva ha-Hagana le-Jisrael*.

⁹ Israel Defense Forces.

rovnoprávní partneři při obraně země. Slíbily, že tak učiní. Nesmírně vlivná a zpolitizovaná *Palmach* byla rozpuštěna, aby se zajistil vznik takové armády, jejíž ideologické a morální hodnoty by byly demokratické a rovnostářské a ne kolektivistické.

Válka za nezávislost byla oficiálně ukončena 20. července 1949 uzavřením příměří mezi Izraelem a Sýrií.

3 IZRAELSKÉ OBRANNÉ SÍLY

Nově založené IDF se utvářely do podoby pravidelné armády díky Davidu Ben-Gurionovi, prvnímu izraelskému premiérovi a současně ministrovi obrany. Ben-Gurion od počátku koncipoval IDF jako „lidovou armádu“, která získává sílu a legitimitu od izraelských občanů. Ben-Gurion kladl důraz na širokou účelnost armády. Kromě vnitřní a vnější bezpečnosti mají IDF být hlavním partnerem budování národa a mít sociální a vzdělávací roli. Ben-Gurion si představoval IDF jako instituci, která stmeluje jinak roztříštěnou společnost v Izraeli. Všeobecná a povinná vojenská služba byla pro tento účel považována za zásadní, proto byla struktura IDF založena spíše na odvodu a zálohách než na profesionálním sboru. Armáda a společnost se tak v Izraeli staly neoddělitelnými prvky.

3.1 Struktura IDF

IDF se skládá ze dvou hlavních složek: za prvé z pravidelného vojska, které tvoří vojáci povinné základní vojenské služby a profesionální vojáci, a za druhé ze záložních vojáků. Vojenská služba je povinná pro Židy (pro muže i ženy), Drúzy (pouze pro muže)¹⁰ a Čerkézy.¹¹ V roce 2009 armáda čítala 176 500 stálých vojáků a 445 000 záložníků, což při celkové populaci 7 200 000 lidí činilo 12% národa zapojeného do armády.¹²

¹⁰ Drúzové jsou arabsky hovořící minorita žijící na severu Izraele (žijí také v Libanonu a v Sýrii). Tvoří samostatnou národnostní a náboženskou komunitu, která čítá asi 122 000 lidí. Jsou izraelskými občany a povinnou službu v izraelské armádě mají od roku 1956, avšak dobrovolně sloužili v armádě už od roku 1948. V IDF slouží přibližně 85% všech izraelských Drúzů.

¹¹ Čerkézové jsou nearabští sunničtí muslimové ze severozápadního Kavkazu, kteří na konci 19. století imigrovali na různá území Osmanské říše. Dnes tvoří v severním Izraeli asi čtyřtisícovou komunitu. Vojenská služba v IDF je pro Čerkézy povinná od roku 1956. Do armády vstupuje vysoký počet Čerkézů.

¹² BLUMENFELD, J., *Conscription and the Marginalization of Military Values in Modern Israeli Society (1982 - 2010)* [online]. 2010 [cit. 2012-03-27], s. 14. Dostupný z WWW: <https://etd.library.emory.edu/view/record/pid/emory:7trq2>.

3.1.1 Pravidelná armáda

3.1.1.1 Povinná vojenská služba (*Šerut Hova*)

Všeobecný povolávací systém platí v Izraeli od založení IDF. Ze zákona každý občan Izraele (až na některé výjimky, které budou uvedeny níže) ve věku osmnácti let má povinnost nastoupit do základní vojenské služby. Délka povinné vojenské služby je pro muže tři roky a pro ženy dva roky. Důstojníci slouží o rok déle. Během povinné vojenské služby může důstojník dosáhnout hodnosti kapitána, všechna vyšší velitelská postavení jsou určena profesionálním vojákům.

Každý voják povinné vojenské služby podstupuje základní výcvikový kurz trvající osm týdnů, během kterého se učí disciplíně a základnímu zacházení se zbraněmi. Potom se přesouvá do své jednotky, kde prochází pokročilejším výcvikem. Po dokončení povinné vojenské služby jsou vojáci propuštěni z aktivní služby a stávají se záložními vojáky. Izrael je pravděpodobně jedinou zemí na světě, kde se nikdo v jakémkoli věku nemůže připojit k pravidelné armádě, aniž by prošel základní vojenskou službou.

3.1.1.2 Profesionální vojsko (*Šerut Keva*)

Tato část armády je tvořena vojáky, kteří si vybrali vojenskou profesi za svou životní dráhu. Profesionální vojáci mají na starosti vojenskou organizaci, zodpovídají za výcvik a válečné přípravy. Vybíjí a zavádějí nový zbrojní systém a udržují vojenské zdroje.

Úkol *Šerut Keva* je nepřiměřeně náročný. Profesionální vojáci nesou neustálou zodpovědnost za každodenní bezpečnost Izraele. Ve stavu pohotovosti vrchní velitelé musí rozhodnout, zda povolát či nepovolát záložní jednotky. Takové rozhodnutí se musí pečlivě zvážit, protože povolání záložních vojáků je finančně i psychicky nákladné a dochází k němu v krajním případě. Není potom divu, že plat profesionálních vojáků je v Izraeli jedním z nejvyšších.

V izraelské společnosti byla tradičně vojenská profese vnímána jako jedna z nejprestižnějších. V minulosti se profesionální vojáci snažili vyhnout tomu, aby na ně bylo pohlíženo jako na kariéristy, ale naopak aby byla jejich profese vnímána jako oddanost národu. Avšak pro pozdější generaci profesionálního vojska IDF se stala příznačná podnikavost, soutěživost a prospěchářství.

3.1.2 Aktivní zálohy (*Miluim*)

Miluim vznikly souběžně se založením IDF. Záložní systém v Izraeli se liší od systému fungujícího v jiných zemích. V Izraeli se povolávají zpět vojáci, kteří prošli základní vojenskou službou.

V zálohách slouží po splnění povinné vojenské služby muži v bojových jednotkách do jednačtyřiceti let, v ostatních jednotkách do padesáti čtyř let. Bezdětné ženy slouží v zálohách do dvaceti šesti let. Záleží však na individuálním posouzení, takže věková hranice neplatí stoprocentně a může se u každého lišit. Členové vojenských záloh jsou zpravidla alespoň jednou ročně povoláni na měsíc do aktivní služby, důstojníci pak na více dní. Toto však neplatí vždy a pro každého, doba služby může být různá.

3.2 Po kom se vojenská služba nevyžaduje

Podle Talova zákona zavedeného v roce 2002 je na náboženském základě ultra-ortodoxním Židům (*charedim*), kteří se věnují dennímu studiu v ješivě¹³, dovoleno odmítnout sloužit v armádě. Přibližně 13% mužů osvobozených z vojenské služby v roce 2011 byli právě denní studenti ješivy. Pro *charedim*, kteří si přejí sloužit v armádě, byla v roce 1999 skupinou rabínů ve spolupráci s IDF a ministerstvem obrany vytvořena pěchotní jednotka Nahal Charedi, kde jsou oproti ostatním jednotkám izraelské armády přísněji dodržována náboženská pravidla.

¹³ Dosl. „zasedání, sezení“ (ישיבה). Škola židovského vzdělání, konkrétně určená ke studiu Talmudu. NEWMAN, J., SIVAN, G., *Judaismus od A do Z*, s. 67.

Dále jsou z vojenské služby vyloučeni izraelští Arabové¹⁴, muslimové i křesťané, především kvůli dilematu, kterému by čelili, kdyby se museli zúčastnit války proti jiným Arabům. Nicméně někteří arabští občané včetně Beduíů¹⁵ se dobrovolně hlásí do služby. Místo vojenské služby můžou izraelští Arabové i ultra-ortodoxní Židé vykonávat po dobu jednoho nebo dvou let jinou národní službu. Například dobrovolnou službu ve zdravotním, vzdělávacím či sociálním sektoru v nevládních organizacích, které se zaměřují na zlepšení svých vlastních komunit. Tato dobrovolná národní služba umožňuje získat výhody podobné těm, které jsou poskytovány vojenským veteránům.¹⁶

Do vojenské služby nenastupují zasnoubené, vdané a těhotné ženy a matky. Ženy osvobozuje také náboženské přesvědčení, což je jediná zákonná forma *conscientious objection*.¹⁷ Hodně religiózních žen volí jinou národní službu (*šerut leumi*) v civilní oblasti.

Vyloučení z povinné vojenské služby jsou imigranti nad dvacet devět let. Většina imigrantů ve věku dvacet jedna až dvacet devět let podstoupí tří až čtyřměsíční základní výcvik a následně je přiřazena k zálohám.

¹⁴ Minorita izraelských Arabů nezahrnuje palestinské obyvatele Golanských výšin, Západního břehu a Pásmo Gazy, kteří nejsou izraelskými občany. Izraelští Arabové izraelské občanství mají.

¹⁵ Beduíni jsou další minoritní skupinou arabského původu, která nemá službu v armádě povinnou, ale z různých důvodů její příslušníci do armády vstupují. Velkou motivací jsou pro ně ekonomické důvody. Národnostní a náboženské minority v izraelské armádě. *izrael a palestina*. cz. 17. července 2011 [2012-04-12]. Dostupný z WWW: <http://www.izraelapalestina.cz/?p=235>.

¹⁶ U. S. Department of State. Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor. *Israel and the Occupied Territories*. [online]. 13 September 2011 [cit. 2012-03-25]. Dostupný z WWW: http://www.state.gov/j/drl/rls/irf/2010_5/168266.htm.

¹⁷ Tento termín v překladu znamená „odpor k vojenské službě z důvodu svědomí“. Jedná se tedy o odpírání vojenské služby na politických, ideologických či morálních základech. Neznamená to vyhýbání se vojenské službě z důvodu jiných zájmů nebo pouze z lenosti či nechuti apod.

4 OD VOJENSKÉHO ÉTOSU K OBČANSKÉMU ÉTOSU – ZMĚNY A KRIZE V IDF

V každém z desetiletí od svého vzniku se Stát Izrael musel potýkat s válkou. Mezi válkami se stát zabýval udržováním míru a odrážením teroristů. Neustálá přítomnost konfliktu během rozhodujících let utváření státu vedla k „rutinizaci“ konfliktu jako trvalého stavu. Hegemonem byla bezpečnost, společnosti dominoval vojenský étos, rodiny se chlubily svými dětmi, které sloužily v elitních jednotkách a ztráta dítěte ve válce znamenala nejen hrdinství, ale i znak pravosti Izraelce. V době formování Izraele byla veřejná morálka k službě v armádě nesmírně vysoká. Prvních pár generací vojáků narozených v Izraeli bylo naplněno oddaností k armádě, hrdinstvím, sebeobětováním, naopak závislost, slabost a zranitelnost pro ně znamenala hrozbu. Takový postoj se neshoduje s moderním liberálním diskursem, který považuje takovou oběť za podivnou a přemrštěnou. IDF prošly během svého působení nemalými změnami a krizí, která dosáhla kritického stavu v 90. letech. Změny a krize se týkaly jak struktury, tak i postoje izraelské veřejnosti a samotných vojáků vůči jim.

4.1 Krize v občansko-vojenských vztazích

Mobilizovaná či bojující společnost zapojená do dlouhotrvající války se postupně stávala občanskou společností. Od 90. let už válka a armáda nezaujímaly ve společnosti velkou roli, investice do nich se snížily a vojenský étos byl oslaben. Krize v občansko-vojenských vztazích se projevila ve třech oblastech: Za prvé: vnitřní krize v IDF – krize identity. Za druhé: krize ve vztazích mezi vyššími armádními představiteli a politickou vrstvou, která stojí nad nimi. A nakonec: krize ve vztahu mezi armádou a civilní společností.¹⁸

¹⁸ PERI, Y., Civil-Military Relations in Israel in Crisis.

4.2 Ztráta hegemonického postavení étosu bezpečnosti

Původní étos bezpečnosti ztratil své hegemonické postavení a byl doplněn o další typy étosu: individualistický, demokratický či občanský. Až do 90. let bylo vojenství vyjádřením starého kolektivistického étosu, který znamenal ochotu učinit oběť pro všeobecné blaho. Na vojenskou službu se nahlíželo jako na znak občanské ctnosti a dobrého občana. Jedním ze základních pojetí izraelské společnosti bylo hrdinství. Avšak mladší generace změnila postoj vůči základním koncepcím předchozí izraelské kultury.

4.3 Ztráta autonomie

Propustná hranice, která existovala mezi IDF a občanskou společností, umožňovala armádě proniknout do civilní sféry a naopak civilní sféře pronikat do vojenské oblasti. V 90. letech však došlo v IDF k procesu „snižování rolí“. Tento proces proměnil roztržitou hranici mezi občanskou společností a armádou v integrální hranici a vyvážil tak charakter IDF jako „občanské armády“. IDF postupně ztrácely své autonomní postavení, které jim udělil David Ben Gurion. Civilní systém začal v 90. letech hlouběji pronikat do armády. Příkladem slábnoucího autonomního vojenského statusu jsou soudní systém nebo větší zapojení rodičů do armádních záležitostí svých dětí-vojáků.¹⁹

4.4 Kritika v médiích

Zatímco v 50. až 70. letech bylo téměř nemožné najít v médiích negativní zmínky o armádě, provedená analýza článků a reportáží o bezpečnosti publikovaných v letech 1994 - 1995 ve dvou největších izraelských týdenících ukázala, že téměř dvě třetiny článků byly negativní a kritické k armádě. Pouze třetina se vyjadřovala o armádě pozitivně či neutrálně. V roce 1996 závěry z analýzy, která se zaměřila na články

¹⁹ PERI, Y., Civil-Military Relations in Israel in Crisis

čtyř izraelských deníků, odrážely hlubokou krizi důvěry k armádě. IDF byla popisovaná jako neefektivní, neprofesionální, lhostejná vůči vojákům, sexistická, ztrácející prestiž, neschopná dosáhnout svých cílů a chovat se podle norem přijímaných civilní společností.²⁰

4.5 Od „lidové armády“ k profesionální armádě

Demografické změny způsobily, že od poloviny 80. let do poloviny 90. let, kdy procento mužů v populaci ve věku 18-21 let vzrostlo více než o 25% a procento potenciálních záložních vojáků téměř o 59%, IDF nepotřebovaly všechny potenciální vojáky. Začaly tak přemýšlet o podstatné změně ve struktuře IDF a ve způsobu operace, například o zavedení dobrovolné služby, výběrového náboru podle určitých kritérií, o zkrácení vojenské služby. Selektivní nábor by však znamenal ústup od modelu „lidové armády“ a obrat k více profesionální armádě. Navíc osvobození od vojenské služby bylo v minulosti společenským stigmatem, což už dnes tolik neplatí.²¹

4.6 Změna sociálního profilu IDF

Republikánský vzor občana-vojáka býval ztotožňován se sekulárními aškenázskými Židy²² střední třídy, kteří od vzniku ozbrojených sil tvořili páteř politické a vojenské elity v Izraeli. Naopak marginální pozici zastávali nežidovští Izraelci (Drúzové, Čerkézové, Beduíni), ženy²³, religiózní Židé²⁴, mizrachim²⁵ a imigranti z nižší třídy hlavně ze Sovětského svazu. To už ale zcela neplatí. Zatímco motivace

²⁰ PERI, Y., Civil-Military Relations in Israel in Crisis.

²¹ Tamtéž.

²² Aškenázové jsou Židé evropského, hlavně východoevropského původu. Většina jich je zastoupena ve střední třídě izraelské společnosti.

²³ I když povinná vojenská služba platí i pro ženy, izraelská armáda je institucí, které dominuje mužská část populace. Navíc ženy neměly povoleno zastávat bojové role, dnes už mohou.

²⁴ Skupina Židů většinou ze střední třídy, kteří se až do 80. let od armády distancovali kvůli jejímu případnému sekulárnímu vlivu.

²⁵ Mizrachim jsou Židé či potomci Židů z muslimských a arabských zemí. Tvoří hlavně nižší vrstvy izraelské židovské společnosti.

sociálních skupin stojících dříve v centru společnosti, tedy sekulárních aškenázských Židů a mezi nimi i některých členů kibuců²⁶, kteří měli široké zastoupení v armádě hlavně na důstojnických postech a v elitních jednotkách, poklesla, u marginálních skupin se naopak projevila silná motivace. Tím se zvýšilo zastoupení a status dříve marginálních skupin v armádě, hlavně v bojových jednotkách.

4.7 Změna motivace a změna postoje k IDF

Šetření provedené IDF v roce 1994 ukázalo, že stále docela vysoké procento mládeže uznávalo potřebu sloužit v armádě. Ani motivace sloužit v elitních jednotkách a absolvovat důstojnický kurz zásadně neklesla. Pokles motivace u potenciálních rekrutů se projevil u bojových jednotek a především u méně oslnivých pozic v armádě a u důstojníků se snížil zájem pokračovat ve službě. Nicméně skutečná změna jak v motivaci, tak v chování nastala na počátku 90. let u záložních vojáků, kde docházelo k častějšímu vyhýbání se vojenské službě a předčasnému propuštění ze záloh. Přesto však míra ochoty sloužit mezi členy různých sociálních skupin není tou nejpodstatnější změnou, ale jsou to motivy, které je vedou k záměru sloužit. V minulosti přání sloužit v IDF pramenilo ze starého kolektivistického systému hodnot. Dnes to jsou jiné hodnoty, které poskytují základ pro motivaci.²⁷

²⁶ Členové kibucnického hnutí se dělili na ty, kteří zastávali sionistické přesvědčení a nadměru přispěli armádě, a ty, kteří zběhli a protestovali proti armádě.

²⁷ PERI, Y., Civil-Military Relations in Israel in Crisis.

5 Postoj k povinné vojenské službě od vzniku IDF do počátku druhé dekády 21. století

5.1 Situace do 90. let

V kapitolách, které Samuel Rolbant²⁸ a Reuven Gal²⁹ věnovali kulturnímu profilu izraelského vojáka, oba popisují postoj k vojenské službě po Šestidenní válce³⁰ jako altruistické nadšení. Jak sami přiznávají, vliv na tento postoj měl důkaz kladného účelu kampaně, která skončila úspěšně. Rolbant připisoval tehdejším vojákům smysl pro vzájemnou zodpovědnost, oddanost sloužit a lidské zacházení s nepřátelskými zajatci. Navzdory několika případům za první libanonské války³¹ a první intifády³², kdy malý počet vojáků v zálohách odmítl sloužit v Libanonu či na okupovaných územích, byl i Gal přesvědčený, že celková motivace sloužit v armádě zůstala od vzniku IDF extrémně vysoká. Pět studií provedených IDF v letech 1974 až 1988 podpořilo názor, že motivace izraelské mládeže sloužit v armádě a dobrovolně se hlásit k bojovým jednotkám nebyla oslabena.

²⁸ ROLBANT, S., *The Israeli Soldier: Profile of an Army*.

²⁹ GAL, R., *A Portrait of the Israeli Soldier*.

³⁰ Egyptské, syrské a jordánské síly se začaly mobilizovat a připravovat k útoku na Izrael za účelem ho zničit. IDF se pod vedením náčelníka štábu rozhodly k preemptivnímu útoku, který zahájily 5. června 1967. V prvních dvou dnech Izrael získal kontrolu nad vzdušným prostorem a byl tak v boji ve výhodě. Izraelské vzdušné síly zlikvidovaly většinu egyptských bojových letounů, radarových stanic a vojenských leteckých základen. Podobně se vyrovnaly i se syrskými a jordánskými vzdušnými silami. V pouhých šesti dnech byly arabské síly zcela rozdraceny. Izrael dobyl Západní břeh včetně Východního Jeruzaléma, pásmo Gazy, Sinajský poloostrov a Golanské výšiny. Protože bojové operace trvaly šest dní, konfliktu se začalo říkat Šestidenní válka.

³¹ Civilní obyvatelstvo na severu Izraele trpělo neustálými teroristickými útoky organizovanými Organizací pro osvobození Palestiny (OOP). V březnu v roce 1978 IDF podnikly pozemní operaci do jižního Libanonu za účelem zničit infrastrukturu OOP v oné oblasti. Konec teroristických aktivit OOP se však nekonal, jejich činnost se spíše zintenzivnila. 6. června 1982 podnikly IDF další zátah na OOP. IDF se podařilo převzít kontrolu nad celým jižním Libanonem.

³² První „intifáda“ bylo lidové povstání, které vypuklo v roce 1987. Zakročení izraelských jednotek proti palestinským demonstrantům a výtržníkům během první intifády bylo často neadekvátní. Ztráty byly většinou na palestinské straně. Za termín ukončení první intifády bývá uváděn rok 1993, kdy byla podepsána smlouva z Osla.

Na jaře v roce 1988 bylo Izraelským institutem vojenských studií provedeno celostátní šetření postoje izraelských studentů desátého až dvanáctého ročníku k vojenské službě. Šetření ukázalo, že izraelská mládež považuje povinnou vojenskou službu za nezbytnou: 93% mladých mužů se vyjádřilo, že vojenská služba by měla být pro muže povinná. Vůči svému osobnímu odvodu zastávali studenti velmi pozitivní postoj. 94% středoškoláků prohlásilo, že by se hlásili do armády i v případě, kdyby byla vojenská služba dobrovolná. Vysoké procento studentů (téměř 80%) odpovědělo kladně i na otázku, zda by se dobrovolně hlásili k jedné z elitních jednotek IDF³³ v případě, že by k tomu měli správné předpoklady. Celkově závěry z tohoto šetření ukázaly vysokou motivaci sloužit v IDF. Navíc v odpovědích se odráží silná a pevná motivace mít smysluplnou úlohu v armádě, v bojových jednotkách, za náročných podmínek. Izraelský institut vojenských studií také zkoumal, proč se mladí lidé chtějí připojit k armádě. Nejčastěji se objevovaly dvě kategorie motivů, obě silně zastoupené - osobní a altruistická. Mezi osobními důvody mládež uvedla touhu vytěžit z vojenské zkušenosti určité individuální výhody jako osobní rozvoj, odpovědnost, odloučení od rodičů a nové zkušenosti. Tyto důvody byly vyváženy důvody typu: „Má země mě potřebuje“. Mladí Izraelci se nedívali na vojnu jen jako na zdroj vlastních zisků, ale také na místo, kde můžou dát něco ze sebe.³⁴ Šetření z listopadu 1989 navíc ukázalo velmi pozitivní postoj izraelské veřejnosti vůči armádě. Postoje k armádě se jevily stejně pozitivní u obou pohlaví.³⁵ Pozitivní postoj vůči armádě, vysoká motivace sloužit i ochota sloužit v bojových jednotkách byly zjištěny i v šetření z jara roku 1991.³⁶

³³ Elitní jednotky IDF jsou vždy bojové jednotky. Služba v takových jednotkách je jak po fyzické, tak i po psychické stránce náročnější a těžší ve srovnání s jinými typy jednotek. Členové elitních bojových jednotek jsou také více vystaveni riziku zranění či smrti.

³⁴ MAYSELESS, O., Attitude Toward Military Service Among Israeli Youth (1988).

³⁵ MEVORACH, L., Public Attitudes Toward the IDF (November, 1989).

³⁶ CARMELI, A., Attitudes of Israeli Inductees Toward Military Service (1991 Cohort).

5.2 Krize 90. let

Profesor Stuart Cohen tvrdil, že v mnoha základních ohledech portrét vojáka, jak ho vykreslili Rolbant a Gal, platil i v 90. letech, kdy vojenská služba pro většinu Izraelců nadále zůstala občanským právem a státní povinností.³⁷ Navíc pokračující propustnost hranice mezi civilní a vojenskou sférou umožňovala vzájemné působení mezi těmito sférami. Taková situace napomáhala zachovat společenskou úctu chovanou k mužům v uniformách a z velké části vysvětlovala, proč si IDF uchovaly status nejvíce vážené instituce v Izraeli.³⁸

Nicméně pod povrchem celkové kontinuity došlo v 90. letech k podstatným změnám ve vztahu mezi izraelskou společností a IDF. Jeden náznak změny představuje dokument *The Spirit of the IDF: Values and Basic rules*³⁹ odhalený v červenci 1995 IDF se záměrem poskytnout vojákům „kodex“ vojenské etiky. Dokument uváděl seznam jedenácti základních hodnot IDF a 34 dodatečných norem.

Obsah textu jistě nebyl originální, autor to ani netvrdil, ale jeho účelem bylo shrnout principy chování, kterých se IDF údajně vždy držela. I když nebylo na obsahu nic nového, už jen fakt, že byl dokument vydán, značil významnou odchylku. Podnětem k rozhodnutí Generálního štábu uveřejnit „etický kodex“ IDF bylo odhalení deviantního a kriminálního chování izraelských vojáků vůči palestinským civilistům během první intifády, které vyústilo ve více než 200 soudních řízení proti jednotlivým vojákům a jejich přímým nadřízeným.⁴⁰ Pravděpodobně tyto případy přečinů IDF během intifády mohly znamenat extrémní vyjádření zásadní

³⁷ COHEN, A. S., *Towards a New Portrait of the (New) Israeli Soldier*, s. 98.

³⁸ Šetření, které provedl Stuart Cohen v roce 1996, ukázalo, že 82.4 % obyvatelstva vyjádřilo důvěru nebo plnou důvěru v IDF.

³⁹ V roce 2001 vstoupila v platnost aktualizovaná verze the „IDF Spirit“. Middle East Affairs Information Center (MEAIC). *The IDF Spirit* [online]. 14 February 2010 [cit. 2012-02-06]. Dostupný z WWW: http://www.crethiplethi.com/downloads/?dl_cat=2, <http://www.crethiplethi.com/>.

⁴⁰ 300 vojáků, včetně 60 důstojníků, bylo odsouzeno, tři byli zproštěni viny. COHEN, A. S., *Towards a New Portrait of the (New) Israeli Soldier*, s. 113.

změny v hodnotách, která začala prostupovat mnoha dalšími oblastmi vojenského života.⁴¹ Mnohá selhání, nehody a nedostatky vyvolaly pocit krize identity. Vojáci zažívali pocity zbytečnosti a neschopnosti udržet situaci pod kontrolou. Zvyšoval se stres, strach, frustrace a vztek, které byly následně vyjádřeny násilím, bezmocí a apatií.⁴²

Stuart Cohen pokládá za nejdůležitějšího ukazatele kulturní změny v profilu izraelského vojáka postoj k vojenské službě, který se značně lišil od altruistického nadšení, které považovali Rolbant a Gal za dominantní.

Také šetření v polovině 90. let odhalilo, že kladný postoj středoškolských studentů k povinné vojenské službě poklesl, a to z 90% (v 80. letech) na 75 %. V listopadu 1996 zdroje IDF potvrdily, že motivace a ochota sloužit v bojových jednotkách od roku 1992 klesla každý rok o 2 %.⁴³

Náčelník štábu, generálporučík Amnon Lipkin-Shahak v řadě veřejných prohlášení v polovině 90. let tvrdil: „*Jsme svědky upřednostňování individuálního před kolektivním*“. Houfy rekrutů začaly vzdorovat zařazení do bojových jednotek. Ještě horší to bylo u záložních útvarů, kde žádosti o osvobození ze služby dosáhly vysokého procenta.⁴⁴

Tento trend se projevoval také zřetelným pozvolným, ale nepřetržitým poklesem motivace k odvodu obecně a úbytkem dobrovolníků pro velitelské kurzy. Stále více mladistvých měnilo svůj lékařský profil ve snaze vyhnout se bojovým funkcím. Výrazně se zvýšil i počet vojáků, kteří odešli z armády během služby kvůli údajným duševním problémům.⁴⁵

⁴¹ COHEN, A. S., *Towards a New Portrait of the (New) Israeli Soldier*, s. 99.

⁴² PERI, Y., *Civil-Military Relations in Israel in Crisis*, s. 112.

⁴³ COHEN, A. S., *Towards a New Portrait of the (New) Israeli Soldier*, s. 106.

⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁵ LEVY, Y.; LOMSKY-FEDER, E.; HAREL, N., *From „Obligatory Militarism“ to „Contractual Militarism“ – Competing Models of Citizenship*, s. 145.

5.3 Uváděné příčiny změn a krize IDF

Lipkin-Shahak označil proces 90. let za „motivační krizi“. Chtěl tím vyjádřit úpadek dosud vládnoucího étosu armády. Tuto motivační krizi chápou autoři příspěvku *From „Obligatory Militarism“ to „Contractual Militarism“ – Competing Models of Citizenship* jako posun od „povinného militarismu“, který pojímá vojenskou službu za nepodmíněnou závaznou povinnost vůči státu, k „smluvnímu militarismu“, podle kterého je vojenská služba, i když zůstává formální povinností, podmíněna plněním tužeb a zájmů jednotlivce.⁴⁶

Výchozím bodem k vysvětlení úpadku vládnoucího étosu – „povinného militarismu“ - je koncept materiálního militarismu, který Yagil Levy v knize *Israel's materialist militarism* zjednodušeně popisuje jako vztah výměny mezi státem a sociálními skupinami. Sociální skupiny poskytují vojenskou oběť výměnou za sociální výhody, které získávají prostřednictvím vojenské služby, čímž legitimizují válku a podporují vojenské úsilí. Tuto výměnu autor definuje jako „směnitelnost“, která v této souvislosti znamená možnost výměny zisku nahromaděného v armádní sféře za zdroj či zisk v civilní sociální sféře. Jednodušeji řečeno poskytnutí prostředků náhradou za vojenskou oběť.

„Směnitelnost“ je založena na republikánském konceptu. Z historického hlediska republikánské zřízení ustavuje vzájemný vztah mezi státem a jeho příslušníky: občané jsou ochotni obětovat své životy a majetek tím, že ponесou břímě války a válečných příprav, výměnou za občanská, sociální a politická práva, která jim poskytne stát. Republikánské zřízení je tak skrytou dohodou mezi státem a vedoucími skupinami jeho občanů. Tento druh dohody platil tedy také v židovské společnosti v Izraeli.⁴⁷

⁴⁶ LEVY, Y.; LOMSKY-FEDER, E.; HAREL, N., From „Obligatory Militarism“ to „Contractual Militarism“ – Competing Models of Citizenship.

⁴⁷ LEVY, Y.; LOMSKY-FEDER, E.; HAREL, N., From „Obligatory Militarism“ to „Contractual Militarism“ – Competing Model of Citizenship, s. 147.

Izraelská armáda byla zorganizována na základě masového odvodu, který spojil vojenství s občanstvím. Tento řád upevňovala a vedla dominantní skupina sekulárních Aškenázů ze střední třídy. Právě tato skupina stála u zrodu IDF a byla spojována s jejich úspěchy. IDF byly údajně postaveny na rovnostářském základu, ale ve skutečnosti jako více schopná utvářet kvalitativní charakter armády byla brána aškenázská sekulární vrstva, kdežto zvláště přínos mizrachim byl spíše početní. Vojenská hierarchie zformovala hierarchii sociální. Aškenázům, kteří zastávali vyšší armádní posty a kterým byly přičítány vojenské úspěchy, plynuly z vojenské dominance sociální výhody. Po dobu, kdy postupoval jejich sociální status, byli sekulární Aškenázové nositeli militaristické ideologie. To je verze izraelského materiálního militarismu.⁴⁸

Do roku 1973 panovala rovnováha mezi bezpečnostní zátěží uvalenou státem na občany a výhodami, které stát občanům poskytoval. Po roce 1973 však klesla cena, kterou stát hodlal platit za bezpečnost. Na rozdíl od předchozích válek, které způsobily expanzi izraelské ekonomiky, válka v roce 1973⁴⁹ s sebou přinesla ekonomickou krizi, která měla za následek zkrácení materiálních odměn přidělovaných sekulárním Aškenázům ze střední třídy za jejich ochotu nést břímě války. Na druhou stranu celkové náklady na bezpečnost se ve skutečnosti zvýšily kvůli výdajům na posílení armády. S poklesem sociálních výhod, ze kterých se těšila střední třída, ustupovala motivace učinit státu obět.

⁴⁸ LEVY, Y.; LOMSKY-FEDER, E.; HAREL, N., From „Obligatory Militarism“ to „Contractual Militarism“ – Competing Model of Citizenship, s. 148.

⁴⁹ 6. října 1973, v den kdy probíhal jeden z nejvyšších židovských svátků – Jom kipur neboli Den smíření, egyptské a syrské síly zahájily překvapivý a dobře koordinovaný útok na Izrael. Egyptská armáda překročila Bar Levovu obrannou linii a syrská armáda zaútočila ze severu. Izraelská armáda byla zaskočena. Nepředpokládala tak mohutný útok a nebyla na něj připravena. Uvolněnost, nerozhodnost a nejistota vojáků zapříčinila opožděnou mobilizaci IDF, zatímco masivní egyptské a syrské vojsko pronikalo do Izraele. Situace na izraelské straně se zdála v prvních dnech války zoufalá. Po týdnu se však izraelským vojákům podařilo za pomoci rychlé dodávky vyspělé vojenské techniky z Ameriky odrazit hlavní egyptský útok, situaci stabilizovat a přejít do protiútoků. Příměří bylo uzavřeno 11. listopadu. Válka si na izraelské straně vyžádala mnoho lidských životů, cca 2400 – 2700. IDF musely v následujících letech podstoupit několik masivních změn. Vedle své kvalitativní stránky se musely postarat i o tu kvantitativní část.

Pár let po válce se snížila i částka z hrubého národního produktu určená pro potřeby armády.⁵⁰

Důležitost přispění státu narušila u jednotlivců také ekonomická globalizace, která se postupně chopila i izraelské společnosti. Od poloviny 70. let začal Izrael navazovat vztahy s dalšími světovými mocnostmi prostřednictvím ekonomických smluv. Liberalizace a globalizace izraelské ekonomiky značně podnítila decentralizaci vojenské moci. Přispění státu prostřednictvím vojenské služby už nebylo nezbytně měřítkem, které by určovalo distribuci sociálních výhod a ospravedlňovalo sociální dominanci konkrétní skupiny. Novým kritériem byly úspěchy jednotlivce.

Podíl na reakci Aškenázů měl také nástup pravicové strany Likud do vlády v roce 1977 po padesátileté dominanci aškenázské Labouristické strany, neboť sekulární Aškenázové získali pocit, že se od nich stát odvrací. Jinými slovy se jim zdálo, že za svoje vojenské přispění v minulosti dostávají méně a že už jim to za to úsilí nestojí.

Dalším faktorem, který spustil motivační krizi mezi sekulárními Aškenázy a který vedl k reorganizaci IDF, bylo zahájení mírového procesu⁵¹ potřebného k udržení stabilní ekonomiky, který vzbudil pocit bezpečí.

Jako příčina, která změnila postoj sekulárních Aškenázů, páteře IDF, k vojenské službě, se také uvádí rozklad morálky. Slabost armády, která se projevila za války na Jom kipur, se ukázala být výraznější za libanonské války v letech 1982-1985 a za první intifády v letech 1987-1993. Tyto politicky kontroverzní války zapříčinily pokles prestiže armády

⁵⁰ Do roku 1967 bylo pro armádu určeno 10% hrubého národního produktu (HNP), mezi léty 1967 až 1973 HNP vzrostl na 20% a těsně po válce na 30%. V roce 1976 HNP klesl na 20%, v roce 1986 na 10% a v roce 1991 armáda obdržela pouhých 8% HNP. BLUMENFELD, J. *Conscription and the Marginalization of Military Values in Modern Israeli Society* [online]. 2010 [cit. 2012-03-03], s. 60-61. Dostupný z WWW: <https://etd.library.emory.edu/view/record/pid/emory:7trq2>.

⁵¹ 26. března 1976 izraelský premiér Menachem Begin a egyptský prezident Anwar al-Sadat podepsali izraelsko-egyptskou mírovou smlouvu.

a přispěly k tomu, že se aškenázská sekulární skupina chtěla od armády více distancovat. Politolog Yagil Levy zjistil ve svém výzkumu, který provedl v roce 2010 a ve kterém zkoumal „sociální mapu obětí“, že skupiny, které v první libanonské válce v roce 1982 utrpěly největší ztrátu vojáků, získaly více práv k politickému vyjednávání. Právě sekulární Aškenázové střední třídy tvořili většinu obětí v libanonské válce. Podle Levyho tato sociální skupina začala být více citlivá na ztráty a její odpovědí na takovou oběť bylo uvedení prvního masového protestního hnutí proti armádě do izraelské společnosti. Organizovaly se různé skupiny Aškenázů tvořené rodinnými příslušníky vojáků i vojáky samotnými, kteří stále více dávali najevo nespokojenost s oběťmi, které učinili pro společnost, a prohlašovali, že smrt členů jejich rodiny byla zbytečná. Tyto skupiny už ztrátám na životech nepřipisovaly národní význam a hrdinství a neospravedlňovaly smrt bezpečností občanů, nýbrž zpochybnilly potřebu války. Veřejnost byla ovlivněna organizovaným protestem Aškenázů a názor veřejnosti na ospravedlnění války se změnil.

K procesu těchto změn přispěly události 90. let: dohoda z Oslo v roce 1993⁵², dohoda s palestinskými představiteli v roce 1994⁵³, mírová smlouva s Jordánskem v roce 1995⁵⁴, odchod izraelských vojsk z Libanonu v roce 2000, protest proti masovému osvobození studentů ješiv z vojenské služby. Podstatnými příčinami změn byly i masivní vlny přistěhovalců z Etiopie a bývalého Sovětského svazu, po sobě jdoucí parlamentní rozvraty v letech 1992⁵⁵ a 1996⁵⁶ a traumata z intifády.

⁵² Oficiální název: Deklarace principů přechodné samosprávy. Dohodu podepsali izraelský ministr zahraničí Šimon Peres a člen Výkonné rady OOP Mahmúd Abbás dne 13. září 1993. Podle Deklarace principů měla být ustanovena Palestinská národní samospráva v okolí města Jericho a ve větší části pásma Gazy. Následovalo podepsání smlouvy o odchodu izraelských jednotek z Gazy a Jericha.

⁵³ 4. května 1994 v Káhiře byla izraelským premiérem Jicchakem Rabinem a palestinským prezidentem Jásirem Arafatem podepsána dohoda o samosprávě v pásmu Gazy a v oblasti Jericha.

⁵⁴ Izraelsko-jordánskou mírovou smlouvu podepsali izraelský premiér Jicchak Rabin a jordánský král Husajn 26. října 1994 ve Washingtonu.

⁵⁵ V parlamentních volbách konaných 23. června byl poražen Likud Stranou práce vedenou Jicchakem Rabinem.

Každá událost svým způsobem vyvolala radikální přeskupení v národním pohledu na bezpečnost a další záležitosti.

5.4 Kde se změny projevily nejvíce

Trend změny postoje k vojenské službě, který se nejsilněji projevil v 90. letech, tedy nutně nevyjadřoval masový odpor k vojenské službě obecně. Spíše odrážel jemný posun v prioritách. V 90. letech vzrůstající počet izraelských rekrutů dával přednost osobní spokojenosti před vlasteneckou hrdostí.

Jak vyplývá z předešlého popisu „motivační krize“, znatelný odklon od motivace se projevil převážně u sekulárního aškenázského židovstva ze střední třídy. Naopak religiózních Židů⁵⁷ se dotýkal v mnohem menší míře. Podle šetření zveřejněného v roce 1996 činil pokles ochoty vstoupit do armády na celé tři roky u sekulárních středoškoláků 14% v době od roku 1986 do roku 1995 (z 82 na 68%), u studentů náboženských středních škol byl pokles nižší – z 86 na 81%. Podobně je to i s ochotou sloužit v bojových jednotkách. V roce 1995 chuť sloužit v bojových jednotkách vyjádřilo 34% dotazovaných sekulárních studentů (v roce 1986 to bylo ještě 48%) oproti 49 % dotazovaných religiózních studentů (pokles z 55% z roku 1985).⁵⁸

K vysvětlení takového nesouladu Stuart Cohen nabízí následující tři hypotézy. Jedna se zaměřuje na různý stupeň podpory, kterou dostává sekulární a religiózní mládež od svých rodičů. Další hypotéza soustředí pozornost k vlasteneckým hodnotám, které jsou více vštěpovány religiózní mládeži prostřednictvím náboženských středních škol, mládežnických hnutí a přípravných předvojenských akademií,

⁵⁶ Volby do čtrnáctého Knesetu, které se konaly 29. května, sice vyhrála Strana práce, ale vzhledem k tomu, že byla poprvé aplikována přímá volba premiéra, zvítězil v boji o premiérské křeslo těsně předseda opozičního Likudu Benjamin Netanjahu nad Peresem. Volby tak přinesly zásadní zvrat do průběhu mírového procesu, protože Likud a Netanjahu se nikdy netajili jeho tvrdou kritikou. ČEJKA, M., *Dějiny moderního Izraele*, s. 249.

⁵⁷ Kategorie zahrnující Aškenázy i Sefardy, kteří vyznávají hlavně ortodoxní formu judaismu. Označují se za tzv. náboženské sionisty.

⁵⁸ COHEN, A. S., *Towards a New Portrait of the (New) Israeli Soldier*, s. 107.

kteřé vzdělávají speciálně k službě v bojových jednotkách. Třetí hypotéza uvádí, že vliv na tento rozpor mezi sekulárními a religiózními mladými Židy má skutečnost, že někteří religiózní rekruti slouží ve svých vlastních oddělených jednotkách.

Další věcí je, že motivace nepostihuje všechny jednotky ve stejném rozsahu. Například elitní bojové útvary stejně jako pilotní výcvikový kurz nemají nouzi o dobrovolníky a žádosti o umístění do těchto jednotek převyšují počet dostupných míst. Stejně je to i u specializovaných technických odvětví spojených s elektronikou a počítačovými systémy, u kterých rekruti počítají se získáním dovedností a zkušeností nejvíce vyhledávaných zaměstnavateli v civilním životě.

Úbytek motivace je nejvíce pociťován u méně „oslnivých“ bojových a pomocných pozic, jako jsou například opraváři, řidiči a některé pěchotní a dělostřelecké útvary. Dotazníky, které budoucí rekruti od srpna 1994 vyplňují před odvodem do armády, ukázaly ubývající podíl preferencí těchto jednotek. Mnoho z těch, kteří jsou zařazeni do těchto jednotek, si začnou stěžovat na zdravotní problémy a žádají o přesunutí do administrativních sektorů povinné vojenské služby.

Kulturní profil mnoha profesionálních vojáků IDF se začal měnit paralelně s měnícím se profilem u stále většího počtu vojáků základní vojenské služby a vojáků v zálohách, z velké části kvůli stejným důvodům. Málo profesionálních vojáků v 90. letech vyjadřovalo ochotu podřídit vlastní zájmy obecnému blahu. Nebývalé množství vyžadovalo takovou finanční náhradu za své služby v armádě, jakou si společnost může dovolit. Cituji slova tehdejšího velitele štábu IDF brigádního generála Jicchaka Chena: *„Epidemie kariérismu se začala šířit mezi námi. Méně z nás se ptá sebe sama, co můžeme dát armádě a zemi. Místo toho prověřujeme, co jsme obdrželi a co víc bychom mohli dostat“*.⁵⁹

⁵⁹ COHEN, A. S., *Towards a New Portrait of the (New) Israeli Soldier*, s. 109.

5.5 Příklady vědeckých prací na téma postoj k povinné vojenské službě

Důležitým faktorem, který ovlivňuje postoj budoucích rekrutů k povinné vojenské službě, je nepochybně „duch doby“, na který mají vliv zvláště bezpečnostní události. Výzkumníci se domnívají, že ochota sloužit se zvyšuje v těžké bezpečnostní situaci a že válka motivaci posiluje.

5.5.1 Vědecká práce z oblasti sociálních věd

Zajímavé informace o postoji mládeže k povinné vojenské službě poskytuje na základě různých studií provedených výzkumníky vědecká práce Dana Soena *All Able-Bodies, to Arms! – Attidutes of Israeli High School Students Toward Conscription and Combat Service*.

Studie z března až května 1988, asi šest měsíců po vypuknutí první intifády, ukázala u mládeže vysoký stupeň ochoty sloužit v IDF obecně a zvláště v bojových jednotkách. Přehled závěrů studií a šetření provedených Výzkumným a informačním centrem Knessetu však odhalil, že během let 1986 – 2000 obecně úroveň motivace sloužit v IDF u sekulární mládeže klesla. Co se týče religiózních mladých Židů, výsledek nebyl tak jednoznačný. Motivace sloužit v bojových jednotkách měřená v roce 1994 byla u studentů státních sekulárních středních škol nižší, než byla v roce 1988. Značný pokles motivace mezi léty 1998 - 2000, který zjistila jiná studie, je připisován veřejnému mínění na stažení izraelských vojsk z Libanonu, které mládež ovlivnilo.⁶⁰

Šetření provedené krátce po druhé libanonské válce v roce 2006⁶¹ podpořilo názor, že postoj k vojenské službě se mění v závislosti na událostech a na okolnostech. Šetření ukázalo, že ochota sloužit

⁶⁰ SOEN, D., *All Able-Bodies, to Arms! – Attidutes of Israeli High School Students Toward Conscription and Combat Service* [online]. September 2008 [cit. 2012-02-10], s. 75. Dostupný z WWW: http://www.eurojournals.com/ejss_6_4_07.pdf.

⁶¹ Konflikt mezi Izraelem a libanonským Hizballáhem, který propuknul 12. července 2006. Hizballáh vysílal z jižního Libanonu na území Izraele rakety. Izraelská armáda spustila rozsáhlou vojenskou operaci a zahájila bombardování jižního Libanonu. Konflikt postihl převážně civilisty. Krveprolití bylo zastaveno 14. srpna téhož roku.

v armádě byla o 5% vyšší, než zjistilo šetření uskutečněné v listopadu 2001. Šetření také prozradilo, že budoucí rekruti vyjádřili vysokou touhu vynikat ve vojenské službě a ochotu stát se důstojníkem. Naproti tomu nápadně poklesla důvěra v armádu.⁶²

Jiná studie, která měla za cíl zjistit pohled na IDF u středoškolských studentů, byla provedena ještě před vypuknutím druhé libanonské války, a to na jaře v roce 2006. Studenti jedenáctého a dvanáctého ročníku čtyř škol v okolí Tel-Avivu vyplňovali dotazníky zjišťující jejich postoj k IDF. Při výzkumu byly použity dva různé dotazníky. První dotazník byl vyplňovaný studenty dvou sekulárních škol. Přibližně 71% dotazovaných tvrdilo, že jsou pyšní nebo velice pyšní na svůj blížící se odvod do armády. Kolem 63% odpovědělo, že je pro ně velmi důležité a dokonce nesmírně důležité být úspěšný ve vojenské službě. Asi 60% prohlásilo, že pokud by zjistili, že byli přiřazeni k bojovým jednotkám, nesnažili by se to změnit. Dále dotazníky prozradily, že asi pro 74% tázaných studentů je důležité a dokonce velmi důležité přispět armádě během služby. Přibližně 73% dotazovaných vnímalo vojenskou službu jako oběť státu. Nakonec kolem 79% uvedlo, že jejich osobní pohled na vojenskou službu je pozitivní nebo velmi pozitivní.

Dotazovaní studenti byli požádáni, aby na osmibodové škále definovali, do jaké míry vnímají sebe sama jako Izraelce. Jak se dalo očekávat, čím více se dotazovaní cítí být Izraelcem, tím pozitivnější je jejich postoj vůči armádě a bojové službě. Na druhou stranu si studenti byli vědomi svých osobních výhod plynoucích z vojenské služby.⁶³

Druhý dotazník byl předložen studentům dvou všeobecných středních škol, z nichž jedna byla sekulární a druhá náboženská. Cílem šetření bylo kromě motivace zjistit, jaký význam mládež připisuje svému

⁶² SOEN, D., *All Able-Bodies, to Arms! – Attidutes of Israeli High School Students Toward Conscription and Combat Service* [online]. September 2008 [cit. 2012-02-10], s. 76. Dostupný z WWW: http://www.eurojournals.com/ejss_6_4_07.pdf.

⁶³ SOEN, D., *All Able-Bodies, to Arms! – Attidutes of Israeli High School Students Toward Conscription and Combat Service* [online]. September 2008 [cit. 2012-02-10], s. 76-77. Dostupný z WWW: http://www.eurojournals.com/ejss_6_4_07.pdf.

nadcházejícímu odvodu a zda má náboženství a pohlaví vliv na hladinu motivace sloužit v bojových jednotkách a v IDF obecně. Zjištění ukázala, že jak náboženství, tak pohlaví má vliv na motivaci sloužit. Motivace u religiózních mladých Židů obou pohlaví je vyšší než u Židů sekulárních. Rozdíly však nejsou tak významné, jako byly zaznamenány u pohlaví: chlapi mají značně vyšší motivaci sloužit.

Souhrn získaných dat odhalil zajímavé zjištění: motivace religiózních chlapců je vyšší než motivace chlapců sekulárních, naproti tomu religiózní dívky projevují nižší motivaci než dívky sekulární.⁶⁴

5.5.2 Výzkumná práce zkoumající vliv společenského statusu a třídního rozvrstvení na přístup k povinné vojenské službě

Dalším zdrojem informací o vztahu k povinné vojenské službě je práce Gala Levyho a Orny Sasson-Levy *Militarized Socialization, Military Service, and Class Reproduction: The Experiences of Israeli Soldiers*. Jejich práce vychází ze studií založených na rozhovorech s padesáti dvěma izraelskými vojáky, z nichž dvacet zastávalo bojové role, šestnáct manuální pozice (jako například automechanik, řidič, kuchař) a šestnáct vykonávalo „duševní“ roli (administrativa, práce s počítači, zpravodajství). Rozhovory vedla Sasson-Levy během let 1995 – 1999, v době, kdy se Izrael zabýval vyjednáváním s palestinskými představiteli a těsně před jednostranným odchodem izraelských vojsk z Libanonu v roce 2000.

Podstatou práce je souvislost mezi „militarizovanou socializací“ a sociálními rozdíly v Izraeli. Sledováním jak mladí izraelští vojáci diskutují o své vojenské službě a analýzou jejich různých odpovědí na militaristickou výchovu se autoři pokouší vysvětlit, jak třída a etnicita utváří tyto rozdílné odpovědi. Tvrdí, že militaristická výchova je v Izraeli stále hlavní formou politické socializace, která opěvováním role bojového

⁶⁴ SOEN, D., *All Able-Bodies, to Arms! – Attitudes of Israeli High School Students Toward Conscription and Combat Service* [online]. September 2008 [cit. 2012-02-11], s. 77-78. Dostupný z WWW: http://www.eurojournals.com/ejss_6_4_07.pdf.

vojáka jako symbolu „dobrého občana“ je zodpovědná za třídní a etnickou stratifikaci.

Z rozhovorů lze odhalit dva typy odpovědí, kterými mladí vojáci reagují na militarizovanou socializaci: Převažujícím typem odpovědi byly konformita a poslušnost (vyjádřené hlavně bezvýhradným přijetím vojenské služby jako bojové role). Druhý typ odpovědi byl názorově dvojaký – přijetí a zároveň odmítnutí ideálu bojovníka.

Na základě analýzy odpovědí mladých vojáků ze široké škály vojenské působnosti se autoři pokoušeli vysvětlit, jakým způsobem třída a etnická příslušnost utvářela tyto rozdílné odpovědi.

Konformitu a souhlas s ideálem bojovníka jasně vyjádřili ve svých vyprávěních bojovní vojáci neohledně na svůj třídní nebo etnický původ. Autoři nazvali tento druh odpovědi „vzorem zaslepenosti“ a tvrdili, že jednotné rozhodnutí mladých mužů vstoupit do bojových jednotek pramení z jejich touhy prokázat mužnost, získat společenskou prestiž a stát se „jedním z nás“. Tato touha být bojovým vojákem však pramenila ze skrytého nátlaku. Všichni vojáci, kteří přicházeli do středních škol, aby mluvili se studenty o jejich budoucí vojenské službě, byli z bojových jednotek. Studenti se cítili být chyceni v jednorozměrném pohledu na věc. Tato „sociální agenda“ omezovala jejich volbu tím, že měnila povinnou vojenskou službu na právo a privilegium a vytvářela dojem, že bojová role je samozřejmostí. To nejen ukazuje, jakou moc má militarizovaná socializace, ale i jak její působení vyhovuje zájmům státu.

Odpověď dvou dalších skupin byla dvojaká. Vojáci těchto dvou skupin sdíleli rozpolcený vztah k ideálu bojového vojáka: i když souhlasili s ideálem bojového vojáka, zároveň jej také zpochybňovali.

Na manuálních pozicích v povinné vojenské službě jsou nejvíce zastoupeny dvě sociální skupiny: nižší třída mizrachim, z nichž většina sotva dokončila odbornou střední školu nebo střední odborné učiliště, a nedávní přistěhovalci z bývalého Sovětského svazu, často z neúplných rodin nebo jedináčci. Tito byli umístěni do nebojových jednotek kvůli

svému „nižšímu původu“ a chabé znalosti hebrejštiny nebo v případě jediného dítěte v rodině kvůli odmítnutí ze strany rodičů (koneckonců neposílat jediné dítě rodičů do bojových jednotek je vojenský předpis).

Vyprávění vojáků těchto dvou skupin se vyznačovala výslovnou oddaností vůči ideálu válečníka. Vojáci tuto oddanost vyjádřili obvykle hned na začátku rozhovoru s následným vysvětlením, proč sami zastávají nebojové role. Ve vyprávění se opakují tři různá, spolu související témata, která vysvětlují rozpor mezi vypravěčovou „idealistickou“ rétorikou a jejich skutečnou vojenskou pozicí: důležitost domova a rodiny, ekonomické zaopatření a vzdor vůči vojenské disciplíně a autoritám. Například jeden mladý muž odůvodňuje svůj přestup z bojové pozice do nebojové tým, že jeho matka, která byla zvyklá mít syna neustále kolem sebe a po jeho odchodu do povinné vojenské služby zůstala sama, potřebovala jeho podporu. Pozorujeme zde situování domova a rodiny do středu zájmů, které pak určuje průběh jeho vojenské služby a pozici v ní. Většinou je to špatná socioekonomická situace, která dělá vojákovu přítomnost doma kvůli zaopatření rodiny stěžejní. Mizrachim z nižší třídy mají pocit, že doma se jim dostává uznání na rozdíl v armádě nebo jiném prostředí, kde se cítí být přehlíženi a nadbyteční.

Dalším opakujícím se tématem ve vyprávění vojáků v manuálních rolích zdůrazňujícím domov a rodinu je potřeba zabezpečit rodinu a sebe sama. V Izraeli, kde platí všeobecná branná povinnost, vládne zásada: přispění státu je důležitější než ekonomické potřeby vojáka. Nicméně vojáci v manuálních pozicích, kteří trpí nedostatkem prostředků a ocitají se v tíživé finanční situaci, hodnotí svoji vojenskou službu z ekonomické perspektivy. V armádě chtějí získat praxi v oboru, kterému se naučili na střední škole, proto vzdorují zařazení do bojových jednotek.

Upřednostňování rodiny či ekonomických potřeb před vojenskými požadavky je obsahem i třetího tématu, které se objevuje ve vyprávění manuálně pracujících vojáků, a to odpor k vojenské disciplíně. Z rozhovorů se dovídáme o případech, kdy mladí muži byli nejprve

zařazení do bojových jednotek (na začátku rozhovoru nezapomínají konstatovat, že do nich chtěli být zařazení), ale protože ignorovali příkazy, nedodržovali časový plán, odmlouvali velitelům a utíkali ze základny, byli přemístěni na manuální místa.

V červenci 2002, v době vrcholu hospodářského poklesu, izraelské noviny informovaly o značném nárůstu počtu zběhlých vojáků. Tito vojáci tvrdili, že důvodem jejich zběhu byla zoufalá finanční situace jejich rodičů. Jeden z vojáků stručně vysvětlil motivaci, která stála za jeho zběhnutím: *„Chtěl jsem se připojit k pěchotní brigádě jako můj bratr, ale moji rodiče se ocitli ve finanční tísní a měli několikamiliónové dluhy. Tak co? Měl bych stát na stráži a zabíjet Araby zatímco moji rodiče nemají nic k jídlu? Raději jsem uprchl a pomohl svým rodičům“*.⁶⁵ Tento voják nepochybuje, že jeho prioritou jsou potřeby rodiny a ne potřeby státu („stát na stráži a zabíjet Araby“).

Ze svého marginálního etnického a třídního postavení tato skupina vojáků zastává názor, že jim nebudou z povinné vojenské služby plynout stejné výhody jako jejich kolegům ze střední třídy. Spíše pociťují frustraci a bezmoc ze skutečnosti, že stát pomáhá více přistěhovalcům, nežidům či komukoli jinému, než propuštěným vojákům, kteří po dokončení povinné vojenské služby nemají představu, co by měli v civilním životě dělat. Pocity diskriminace a nespravedlnosti v nich vyvolávají odcizení se státu a jeho institucím a vedou k neukázněnému chování a odmítání vojenské disciplíny. Z pocitu, že jejich služba v armádě není oceněna, vykládají vojenskou službu ne jako povinnost, ale jako součást vzájemného výměnného systému, který jejich příspěví kompenzuje nespravedlivě. Jejich vzdor a odmítnutí étosu oběti státu by tak měl být chápán jako forma sociálního protestu proti etnické a třídní nerovnosti v izraelské společnosti.

⁶⁵ LEVY, G.; SASSON-LEVY, O., *Militarized Socialization, Military Service, and Class Reproduction: The Experiences of Israeli Soldiers* [online]. 2008 [cit. 2012-02-24], s. 361. Dostupný z WWW: http://www.openu.ac.il/Personal_sites/gal-levy/Militarized_Socialization.pdf.

Navzdory všemu, co tu bylo řečeno, mládež z nižší třídy dává přednost sloužit a domáhá se svého práva nastoupit do služby (i v případě, kdy má armáda tendenci je ze služby osvobodit kvůli jejich nízkému vojenskému profilu), neboť vojenská služba znamená normálnost a vážnost v izraelské společnosti. Přesně jak to cítí Yiftach: „*Sloužím za účelem zvýšit čest svoji rodiny. To je první věc. Můžete říct, že je to kvůli státu, ale státu sloužím pouze z malé části. Chci uctít je. Oni mi toho dali v životě spoustu. Chci jim dát něco na oplátku*“.⁶⁶ Přesto mladí muži z této skupiny slouží, neboť cítí, že musí, aby uklidnili své rodiče a sebe sama, aby se přizpůsobili společenské normě „být Izraelec“. Tato skupina uposlechne rozkaz, ale své rozhodnutí připisují rodině, ne státu.

Skupina vojáků vykonávajících „duševní“ práci je tvořena střední třídou aškenázských Židů z prestižních všeobecných středních škol. Jejich postoj k republikánskému rozkazu je rovněž nevyhraněný, ale jejich uvažování se liší od uvažování nebojových vojáků v manuálních rolích.

I z této skupiny někteří vojáci nejprve vstoupí do bojové jednotky, aby se tak přizpůsobili normě, ale posléze se chtějí z bojové jednotky dostat pryč. Důvod jejich výměny bojové role za nebojovou roli však nepředstavuje důležitost domova nebo ekonomické zaopatření jako u manuálně pracujících vojáků, nýbrž hledání sebenaplnění. Někteří mluvčí této skupiny vyprávěli, jak započali svoji povinnou vojenskou službu v bojové jednotce, ale brzy na to si uvědomili, že to není nic pro ně, že se nudí a že potřebují nějakou intelektuální výzvu. Zavrhli ideál bojového vojáka a vychvalují intelektuální schopnosti, odbornou znalost a řídicí dovednosti. Kladou důraz na individualistické hodnoty a na získání kulturního kapitálu za účelem seberealizace a kariérního růstu. K svému rozvoji využívají právě povinnou vojenskou službu.

⁶⁶ LEVY, G.; SASSON-LEVY, O., *Militarized Socialization, Military Service, and Class Reproduction: The Experiences of Israeli Soldiers* [online]. 2008 [cit. 2012-02-25], s. 362. Dostupný z WWW: http://www.openu.ac.il/Personal_sites/gal-levy/Militarized_Socialization.pdf.

Zdůrazňováním individualistického étosu, podkopávali heroický étos sebeobětování obecnému blahu.

U aškenázského vojáka ze střední třídy Eitana se dualita jeho postoje k republikánskému étosu sebeobětování projevila přiznáním, že když mu bylo zjištěno astma, a proto nemohl být zařazen do bojové jednotky, neskrýval své nadšení a spokojenost. Zároveň se však nemohl nezmínit, že jeho post v armádě byl nakonec „více bojový“, než předpokládal. Své nebojové úkoly pak vášnivě popisoval ve světle bojových úkolů za použití „symbolů boje“ (nebezpečí, tlak, ostražitost) a stavěl tak sebe do rovného postavení s bojovým vojákem. Vyprávění nepřímo vypovídá o jeho mínění o nadřazenosti bojového vojáka, a proto použitím symbolů boje ospravedlňuje svoji nebojovou roli ve vojenské službě a dokonce ji prezentuje jako nebezpečnější a důležitější než je role pěšího vojáka.

Jiný voják, který jako jediné dítě svých rodičů nemohl být zařazen do bojové jednotky, ve svém vyprávění srovnává bojovou roli se svou prací s počítačem. Ačkoliv zdůrazňuje jedinečnost své práce, nemohl si nezastesknout po svém snu stát se bojovým vojákem. Nicméně v obou případech zdůrazňuje individuální prospěch. Takový postoj je charakteristický pro střední třídu, zvláště aškenázské vojáky, v „duševních“ rolích.

Vojáci v manuálních rolích zdůvodňují svoji službu jako funkci osobních zisků, které spočívají v přispění domácí ekonomice. Vojáci v „duševních“ rolích používají rétoriku seberealizace a výhod pro budoucí kariéru. Přestože působením v nebojových rolích nenaplnují republikánský étos, nevzdorují vojenské disciplíně a líčí svou roli v armádě jako podobnou té bojové. Mají tedy pocit, že přispívají veřejnému blahu, ačkoliv ve svém vyprávění nemůžou skrýt individualistický podtón.

Někteří mladiství střední třídy by sloužili v bojových jednotkách jen v případě, že by to byly elitní jednotky, jinak se jejich zájem přesouvá

k „duševním“ pozicím v armádě (jak to vyjadřuje populární slogan „sayeret nebo nayeret“ čili „elitní bojové jednotky nebo úřednická práce“).

Autoři dochází na základě analýzy ke dvěma hlavním závěrům: Militarizovaná socializace je stále hlavním mechanismem, jež udržuje hierarchické společenské zřízení založené na etnorepublikánském étosu oslavujícím ideál bojovníka jako „dobrého občana“, a proto militarizovaná socializace pomáhá reprodukovat a legitimizovat stávající hierarchické třídní uspořádání společnosti.⁶⁷

⁶⁷ LEVY, G.; SASSON-LEVY, O., *Militarized Socialization, Military Service, and Class Reproduction: The Experiences of Israeli Soldiers* [online]. 2008 [cit. 2012-02-25], s. 349-370. Dostupný z WWW: http://www.openu.ac.il/Personal_sites/gal-levy/Militarized_Socialization.pdf.

6 VYHÝBÁNÍ SE VOJENSKÉ SLUŽBĚ

V izraelské společnosti bylo nejen odsuzováno, ale bylo i přísně ilegální vyhybat se vojenské službě. Odmítnutí sloužit i neuposlechnutí určitého příkazu bylo považováno za občanskou neposlušnost. Obcházení povinné vojenské služby bylo až do první libanonské války v 80. letech, kdy se objevilo vojenské protestní hnutí, něco neslýchaného. Před založením státu až do 70. let jen něco přes sto Židů veřejně prohlásilo, že odmítají sloužit. Tenkrát neexistovala žádná oficiální vládní politika, která by se těmito případy zabývala. Ti, kdo nepřispěli armádě, pocítili neblahé následky svého vzdoru v civilním sektoru: odmítnutí u většiny zaměstnavatelů, neobdržení licencí, zamítnutí žádosti o hypotéku. V 50. letech se objevily případy, kdy byly odpíračům zabaveny pasy a odepřeny potravinové příděly. S postupem času se i přes pokračující nezákonnost objevovaly případy odpůrců služby v armádě častěji.

Pro ty, kteří se vyhýbají vojenské službě, existuje v hebrejštině několik výrazů: *menacnec* (někdo, kdo utíká před povinností), *sarvanim* („odpůrce“), *mištamtim* („vyhýbač“). Hovorový termín *refusnik*, jenž původně označoval sovětského Žida, kterému bylo odepřeno právo emigrovat ze Sovětského svazu do ciziny, se v současném izraelském kontextu používá k označení pro toho, kdo odmítá sloužit.⁶⁸

6.1 Organizovaný odpor vůči povinné vojenské službě

6.1.1 Aktivní organizovaný odpor

První významná vlna odpírání vojenské služby přišla s první libanonskou válkou v roce 1982 od záložních vojáků. Předtím se organizované odpírání vyskytlo jen zřídka. Od 80. let se objevilo několik

⁶⁸ BLUMENFELD, J., *Conscription and the Marginalization of Military Values in Modern Israeli Society (1982 - 2010)* [online]. 2010 [cit. 2012-02-29], s. 38. Dostupný z WWW: <https://etd.library.emory.edu/view/record/pid/emory:7trq2>.

národních protestních skupin, které neodmítaly celkovou účast v armádě, ale spíše se stavěly proti konkrétnímu aspektu povinné vojenské služby. Donedávna tu nebyla žádná zastřešující organizace, která by zahrnovala všechny skupiny *refusniků*. Skupiny však spojoval společný cíl: přeformulovat ústřední hodnoty v izraelské společnosti. Jejich neposlušnost byla ze začátku pouze symbolická. První protestní skupiny, které vstoupily na scénu, tvořili převážně vojáci v zálohách, neboť před první libanonskou válkou bylo běžně přijímaným pravidlem, že voják v aktivní službě se v politických aktivitách neangažuje.

Prvními ranými hnutími, která se zformovala v reakci na libanonskou válku a okupaci, byly *Ješ Gvul* (There is a Limit) a *Soldiers Against Silence*. Tato hnutí respektovala izraelský systém hodnot a nezbytnou roli armády. Svůj nesouhlas vyslovila až po dalším postupu izraelských vojsk do Libanonu, po napadení západního Bejrútu, kde OOP využila půl miliónu libanonských civilistů jako svůj štít. Skupiny *Ješ Gvul* a *Soldiers Against Silence* byly tvořeny hlavně sekulárními aškenázskými záložními vojáky z vyšší střední třídy narozenými v kibucu. Chtěli ukázat IDF a veřejnosti, že jejich ochota sloužit v armádě závisí na tom, jakým politickým cílům slouží armáda. Jejich odmítnutí sociálních norem, pokud jde o oběť a službu, mělo veliký dopad, protože kibucníci byli v té době jednou z nejdominantnějších sociálních skupin.

25. září 1982 se shromáždilo velké množství protestujících z *Committee Against the War in Lebanon*⁶⁹, potom co byl odhalen rozsah masakru v Libanonu.⁷⁰ Protestující požadovali po vládě, aby bylo vyšetřeno, kdo nese zodpovědnost za takové vysoké ztráty na životech.

Hnutí v 80. letech nebyla schopná mobilizovat širší podporu a často přicházela kritika i ze společnosti, zvláště od samotných komunit kibuců,

⁶⁹ Koalice politických stran *Peace Now* (založené v roce 1978) a *Šeli* (založené v roce 1981).

⁷⁰ 16. září falangistické maronitské milice vstoupily pod izraelskou ochranou do palestinských uprchlických táborů Sabra a Šatila a pobily mnoho mužů, žen a dětí.

ale v 90. letech se objevila řada podobných protestních službě vzdorujících skupin, které už měly větší podporu.

Ješ Gvul opět zahájilo činnosti po vypuknutí první intifády v roce 1987, kdy 200 členů hnutí bylo uvězněno, protože odmítli bojovat proti Palestincům na okupovaných územích. Po podepsání dohody z Oslo v roce 1993 protestní hnutí ustoupilo do pozadí, ale vynořilo se opět za druhé intifády v roce 2000. Znovu se stáhlo po odchodu izraelských vojsk z Gazy v roce 2005.⁷¹

Ke konci 90. let se objevily tyto protestní skupiny: *Omec Laserev* (Courage to Refuse), *Šministim* (The twelfth-graders), *Refuser Solidarity Network*, *Lochmim le-šalom* (Combatants for peace), *Profil Chadaš* (New Profile), *Refusing to Kill*. Zároveň se objevilo několik protestních podnětů organizovaných vojenskými jednotkami: *Pilots' Letter* a *Commandos' Letter*.⁷² Skupiny se mezi sebou lišily. Zatímco například Courage to Refuse (stejně jako *Ješ Gvul*) tvořili záložní bojovní vojáci a důstojníci, kteří odmítali sloužit na okupovaných územích, *Šministim* a *Profil Chadaš* sestávaly ze středoškolských studentů nebo čerstvých absolventů středních škol, kteří vojenskou službu odmítali úplně. Navíc zatímco organizace záložních vojáků tvoří téměř výhradně muži, v organizacích mladých odpůrců jsou zastoupena obě pohlaví.

Omec Laserev (Courage to Refuse) se zorganizovala v lednu 2002 a během prvních let dosáhla tisíc až tisíc pět set vojenských odpůrců. Členové hnutí nesouhlasili se službou na okupovaných územích. Členství v hnutí se omezovalo na Izrael podporující důstojníky a vojáky v bojových záložních jednotkách. Vojenská služba je pro členy hnutí důležitá a věří, že v jádru je IDF nejmorálnější armáda na světě, ale že na okupovaných územích jejich morálka selhává a tam IDF své vlastní hodnoty porušuje.

⁷¹ 1. září 2005 poslední izraelští vojáci opustili pásmo Gazy, odkud byly v srpnu 2005 vyklizeny židovské osady.

⁷² BLUMENFELD, J., *Conscription and the Marginalization of Military Values in Modern Israeli Society (1982 - 2010)* [online]. 2010 [cit. 2012-03-1], s. 44-45. Dostupný z WWW: <https://etd.library.emory.edu/view/record/pid/emory:7trq2>.

Národní šetření pravidelně prováděná v 21. století ukázala, že přibližně čtvrtina židovské populace uznává právo vojáků odmítnout sloužit na okupovaných územích.

V září 2003 byl zveřejněn protestní dopis *Pilots' Letter*, první takový dopis elitních řad v izraelských vzdušných silách. Dopis podepsalo dvacet sedm pilotů v záložní službě, kteří odmítali provést útoky nad civilními oblastmi, ale zároveň zachovávali svoji oddanost vůči IDF a Státu Izrael. Vojenští a političtí představitelé si neodpustili tyto piloty špinit v tisku a vyhrožovat trestem.

Pilotům se dostalo podpory od dalších záložních vojáků, ultra-elitních bojovníků z proslulé jednotky *Sayeret Matkal*. Třináct jich v prosinci 2003 podepsalo protestní dopis *Commandos' Letter*, který prohlašoval: „*Dnes vám říkáme, že už nebudeme podávat ruce represivní vládě na okupovaných územích a odepírat lidská práva miliónům Palestinců. A už nebudeme sloužit jako ochranný štít pro osadnické podnikání*“.⁷³ Politické osobnosti, které sloužily v této elitní vojenské jednotce, toto prohlášení ostře kritizovaly. Ehud Barak, který byl velitelem *Sayeret Matkal*, vyzval autory podpisů, aby své rozhodnutí ihned vzali zpět, že ještě není pozdě napravit tuto vážnou chybu a že je důležité tak učinit. Ministr financí Benjamin Netanjahu, který sloužil v elitní jednotce, prohlásil: „*Pokud budou lidé stavět vojenskou službu na svých politických názorech, ať už pravicových či levicových, nebudeme mít žádnou armádu ani stát*“.⁷⁴ Zástupce ministra obrany Ze'ev Boim řekl: „*Tento jev mě znepokojuje více jako občana, než jako zástupce ministra obrany*“.⁷⁵

Po odchodu izraelské armády z Gazy výše popsaná protestní hnutí ztratila svou popularitu. Objevily se však nové skupiny, které zastávaly

⁷³ HAREL, A.; MUALEM, M. 13 Sayeret Matkal Reservists Join Refusal To Serve. *Rense.com* [online]. 22 December 2003 [cit. 2012-03-02]. Dostupný z WWW: <http://www.rense.com/general46/serve.htm>

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ Tamtéž.

vůči armádě ještě radikálnější stanovisko. *Refusnik* Adam Keller, otec mladého odpůrce Uriho Ja'akoviho, vysvětlil, že odpůrci jeho generace respektovali instituci armády, i když vzdorovali jejím rozkazům, protože nechtěli být okupanty a utiskovateli. Avšak odpůrci generace jeho syna Uriho vnímají armádu spíše jako okupanta než ochránce.⁷⁶

Hnutí *Šministim* tvořili studenti dvanáctého ročníku, kteří se hlásili k pacifismu a vůbec neplánovali a neplánují sloužit v armádě. Členové podnikají cesty napříč Evropou a USA a vypovídají o svých zážitcích, kterými si prošli, když odmítli nastoupit do povinné vojenské služby. V roce 2003 stálo několik členů *Šministim* před vojenským soudem. Při říjnovém soudním procesu se mladí odpůrci museli vypořádat s proudem neúnavných otázek žalobce - kapitána Jarona Kostelitze: „*Tak vy si myslíte, že válka není opravdu nezbytná, že? Takže vy to na základě svých ohromných zkušeností a vědomostí získaných za devatenáct let vašeho života víte lépe, než všichni ti generálové a rozhodující orgány?*“ Dvacetiletý Adam Maor klidně odvětil: „*Odmítám sloužit, protože lidé jsou týráni a zabíjeni. Odmítám se podílet na zločinech páchaných na životech Palestinců*“.⁷⁷ Všech pět obžalovaných *Šministim* shledal soud v polovině prosince vinnými a uložil jim trest odnětí svobody po dobu jednoho roku.

Organizace *New Profile* (*Profil Chadaš*) vznikla v roce 1998, ale aktivní činnost v izraelské společnosti zahájila po roce 2000. Cílem této protestní organizace bylo šířit povědomí o nadbytečné militarizaci civilní společnosti.

Další protestní organizací je *Refuser Solidarity Network* (RSN), která byla založena v dubnu 2002 s cílem poskytnout podporu vzrůstajícím protestním hnutím zastávajícím nenásilné řešení konfliktu na izraelsko-palestinském území a pracujícím na ukončení izraelské

⁷⁶ HIRSCHFELD, R. The Troubled Conscience Of an Israeli Soldier. *America* [online]. 28 February 2005 [cit. 2012-03-02]. Dostupný z WWW: http://www.americamagazine.org/content/article.cfm?article_id=4042.

⁷⁷ SHAININ, J. Letter from Israel. *The Nation* [online]. 24 December 2003 [cit. 2012-03-02]. Dostupný z WWW: <http://www.thenation.com/article/letter-israel>.

okupace palestinských území. Organizace vychází z dopisu *Combatant's Letter* zveřejněném skupinou padesáti dvou důstojníků v zálohách v lednu 2002. Organizace, financovaná jednotlivci z USA a z celého světa, poskytuje ve formě grantů finanční pomoc na aktivity protestních skupin.

6.1.2 Pasivní organizovaný odpor

Organizace *Breaking the Silence* byla založená v březnu 2004 skupinou veteránů, kteří sloužili v izraelské armádě od počátku druhé intifády.⁷⁸ Jejich taktika se liší od aktivních odpůrců. Členové skupiny shromažďují výpovědi vojáků, kteří stejně jako oni sloužili na Západním břehu, v Gaze a Východním Jeruzalémě od září 2000, a odhalují veřejnosti zneužívání Palestinců, nespravedlnosti vůči nim a realitu každodenního života na okupovaných územích. Kromě toho pořádají přednášky a exkurze do Hebronu.

Členy organizace *The Parents' Forum* jsou rodiče mladých odpůrců, kteří byli vězněni za své politické aktivity podporující odpor. Prostřednictvím tichých demonstrací podporují své děti a další vězněné aktivisty a posílají cílovým politikům dopisy, v nichž naléhají na zmírnění trestů.

Combatants' For Peace je organizace veteránů, která vyvíjí na vládu a armádu politický nátlak, aby zastavily vlny násilí, ukončily okupaci a obnovily dialog. Organizace založená v roce 2005 je jedinou skupinou, jež výslovně zahrnuje jak Izraelce, tak Palestince, kteří se rozhodli společně bojovat za mír. Spojenými silami chtějí zastavit cyklus násilí, krveprolití, okupaci a útisk Palestinců. Prohlašují, že už nevěří, že užití násilí je prostředkem k vyřešení konfliktu. Dialog a usmíření

⁷⁸ Konflikt, který se nazývá intifáda „al-Aqsá“, rozpoutala procházka Ariela Šarona, vedoucího strany Likud, a přibližně tisíce členů izraelské policie na Chrámovou horu v Jeruzalémě 28. září 2000. Palestinci reagovali prudce a došlo k dalšímu násilí mezi Palestinci a izraelskou armádou. Silný emotivní dopad na Izrael měla událost, kdy byli dva izraelští vojáci v civilu, které zadržela palestinská policie a odvezla na policejní stanici, zlynčováni a ubiti davem, který do stanice vtrhl.

považují za jediný způsob, jak ukončit izraelskou okupaci, zastavit výstavbu osad a po boku Státu Izrael zřídit palestinský stát s hlavním městem Východní Jeruzalém.⁷⁹

6.2 Individuální vzdor vůči povinné vojenské službě

Prvním dobře známým odpůrcem vojenské služby byl nyní přední právník Amnon Zichroni. Osmnáctiletý Zichroni požádal v roce 1954 o uvolnění z vojenské služby na základě svého pacifistického přesvědčení. Jeho neústupnost vyústila ve veřejný soudní proces a málem vedla k Zichroniho smrti kvůli jeho dvaadvacetidennímu hladovění. Zichroni byl nakonec na základě rozhodnutí Náčelníka štábu Moše Dajana osvobozen.

Významný případ vzdoru vůči povinné vojenské službě se odehrál v roce 2008. Omer Goldman, dcera bývalého zástupce šéfa Mossadu Naftali Granota, odmítla nastoupit do povinné vojenské služby na základě svého stanoviska, že Izrael se na okupovaných územích dopouští zločinů proti lidskosti. Asi s dalšími čtyřiceti středoškolskými studenty podepsala protestní dopis (mimořádně prvním takovým dopisem, byl dopis z dubna roku 1970 zaslaný studenty posledního ročníku střední školy premiérce Goldě Meir). V textu studenti ostře vystupovali proti okupaci Gazy a Západního břehu a „opotřebovací válce“.⁸⁰ Zlomovým okamžikem byla pro Omer návštěva palestinské vesnice na Západním břehu, kam šla se skupinou lidí z *Combatants' for Peace*. Izraelská armáda postavila uprostřed vesnice silniční zátarasy, aby jim zabránila v cestě. Když se je členové z *Combatants' for Peace* snažili odstranit, vojáci na ně začali pálit

⁷⁹ Combatants for Peace [cit. 2012-03-03]. http://cfpeace.org/?page_id=2.

⁸⁰ Krátce po skončení Šestidenní války raketové egyptské čluny zničily izraelský torpédoborec, což vyústilo v tři roky trvající válku. Na východním břehu Suezského průplavu Izraelci postavili Bar Levovu obrannou bezpečnostní linii jako reakci na egyptské ostřelování izraelských pozic okolo Suezského kanálu. Ostraha podél nových hranic se musela rozšířit. Vojenská služba byla prodloužena ze třiceti měsíců na třicet šest, do armády bylo odváděno více žen a záložní jednotky byly povolávány do aktivní služby na delší dobu. Izraelští vojáci umístění podél hranic museli čelit neustálým útokům, přepadům a dělostřelecké palbě. Časté byly i teroristické útoky mířené proti civilnímu obyvatelstvu. Válka skončila klidem zbraní uloženým Sověty a Američany 7. srpna 1970.

plynové granáty a gumové střely. Omer ohromilo, že vojáci plní rozkazy bez uvažování a že armáda, která ji má chránit, naopak po ní střílí. V září roku 2008 odmítla nastoupit do armády, byla souzena a spolu s dalšími dvěma odpůrci poslána na dvacet jedna dní do vězení. V říjnu byla opět postavena před soud a opět odsouzena. Kromě nepříjemností, které musela zažít ze strany armádních představitelů, a pobytu ve vězení, se Omer musela vypořádat i s útoky, které přicházely od médií a přátel.⁸¹

Jonatan Ben-Arci, synovec Benjamina Netanjahua, současného izraelského premiéra, je dalším odpůrcem povinné vojenské služby. Jeho důvod vzdoru se částečně lišil od toho, který měla Omer Goldman. Na rozdíl od jiných středoškoláků, kteří odmítali sloužit v „okupační armádě“, Ben-Arci prohlašoval, že by nesloužil v armádě za jakýchkoli okolností, protože je pacifista.⁸² Řekl, že když byl dost starý na to, aby rozuměl armádě (což v Izraeli znamená v docela nízkém věku), věděl, že nikdy nebude nosit uniformu. *„Vždycky jsem věděl, že nepůjdu do armády, ale až ve čtrnácti jsem si uvědomil proč. Navštívili jsme Francii a některá bojiště a já viděl ty řady hrobů. Tenkrát jsem si uvědomil tu hloupost toho. Tolik obětovaných životů, a oni vlastně nevěděli, pro co bojují. Nikdo jim neřekl pravdu“.*⁸³ V roce 1999, ve svých šestnácti letech, napsal Ben-Arci dopis ministrovy obrany, ve kterém ho žádal o osvobození z povinné vojenské služby na základě svého pacifistického přesvědčení. Komise IDF, která uděluje osvobození z vojenské služby (mimořádně tvořená sloužícími důstojníky) a před kterou byl postaven v následujícím roce, jeho žádosti nevyhověla, pouze odložila jeho službu

⁸¹ SARNA, I. Father, forgive me, I will not fight for your Israel. *Refusing to Kill is not a Crime* [online]. 12 October 2008. [cit. 2012-03-04]. Dostupný z WWW: <http://www.refusingtokill.net/Israel/OmerGoldman.htm>. Father, forgive me, I will not fight for your Israel. *World News* [online], [last updated March 4, 2012]. Dostupný z WWW: http://wn.com/Omer_Goldman.

⁸² Military court upholds pacifist's jail term. *JPost* [online]. January 2006 [cit. 2012-03-07]. <http://www.jpost.com/Israel/Article.aspx?id=8968>.

⁸³ McGREAL, Ch. „I realised the stupidity of it“. *The Guardian* [online]. 11 March 2003. [cit. 2012-03-07]. Dostupný z WWW: <http://www.guardian.co.uk/world/2003/mar/11/israel>.

o jeden rok z důvodu „nevyzrálosti“.⁸⁴ V roce 2001 byla zamítnuta i jeho druhá a třetí žádost. Komise IDF došla k závěru, že neústupnost je známkou vojákovy kvality, a proto Ben-Arci nemůže být pacifista. V srpnu 2002 byl Ben-Arci povolán do služby. V indukčním centru opět řekl, že nemá v úmyslu vstoupit do armády. A nebyl sám: „Řekl jsem, že mám námitky vůči zabíjení“, prohlásil devatenáctiletý Uri Ja'akovi. „Nemůžu si sám sebe představit jako součást zabíjení, i kdyby to bylo nepřímé. Ale oni mě neposlouchali. Jen se mě snažili vylekat. Řekli, že jsem zrádce“.⁸⁵ Uri dostal sedmkrát trest odnětí svobody po dobu 28 dní, potom co byl sedmkrát tázán, zda je ochotný nastoupit do povinné vojenské služby. Oficiálním důvodem, proč se armáda nakonec Ja'akoviho vzdala, bylo, že kvůli své „nízké motivaci a morálce“ je neschopný vojenské služby.

Pro Ben-Arciho namísto toho následovala série vojenských kárných soudů, které ho odsoudily k sedmi po sobě jdoucích trestům odnětí svobody za neuposlechnutí rozkazu - dohromady čítaly šest měsíců pobytu ve vojenském vězení. Na začátku března 2003 mu brigádní generál nabídl dohodu, že pokud vstoupí do armády, bude mu udělena „snadná“ práce, kde nebude mít ani zbraň ani uniformu a nebude podstupovat vojenský výcvik. Ben-Arci odpověděl, že splní tříletou službu, ale ne v organizaci zasvěcené zabíjení.⁸⁶ Armáda to zkusila jinak. Prohlásila, že Ben-Arci už byl povolán a postavila ho před vojenský soud (za třicet let první vojenské soudní řízení proti odpůrci povinné vojenské služby). Soudní líčení proběhlo v listopadu 2003 u jaffského vojenského soudu. Porota uznala Ben-Arciho za upřímného pacifistu a zpochybnila

⁸⁴ Military court upholds pacifist's jail term. *JPost* [online]. January 2006 [cit. 2012-03-07]. <http://www.jpost.com/Israel/Article.aspx?id=8968>.

⁸⁵ McGREAL, Ch. „I realised the stupidity of it“. *The Guardian* [online]. 11 March 2003. [cit. 2012-03-07]. Dostupný z WWW: <http://www.guardian.co.uk/world/2003/mar/11/israel>.

⁸⁶ McGREAL, CH. „I realised the stupidity of it“. *The Guardian* [online]. 11 March 2003. [cit. 2012-03-08]. Dostupný z WWW: <http://www.guardian.co.uk/world/2003/mar/11/israel>.

postup Komise IDF.⁸⁷ Soudce nicméně prohlásil, že tento soud nemá pravomoc odvolat se proti předchozím rozhodnutím Komise IDF a nejvyššího soudu, ke kterému se Ben-Arci předtím odvolal a který jeho žádost zamítl. Soud shledal Ben-Arciho vinným z neuposlechnutí legálního nařízení a odsoudil ho k dvěma měsícům vězení a k pokutě dva tisíce šekelů. Apeloval však na vojenské představitele a ministra obrany, aby Ben-Arciho případ znovu přezkoumali, svolali Komisi a ještě jednou projednali, zda by měl nebo neměl Ben-Arci dostat osvobození od vojenské služby.⁸⁸

Ben-Arci se čtyřikrát znovu obrátil na nejvyšší soud. Až na slyšení v září 2007 vrchní vojenský žalobce zrušil trest. IDF nakonec prohlásily Ben-Arciho nezpůsobilým sloužit a z vojenské služby ho osvobodily. Neuznaly však jeho pacifistické přesvědčení. Jonatan v podstatě vyhrál vše, o co usiloval, až na výjimku, že nepřesvědčil IDF přiznat odpíračům vojenské služby status legitimního osvobození od vojenské služby. Většina vojenských sil v demokratických zemích uznává *conscientious objection* za zákonnou možnost pro ty, kdo nechtějí být zapojeni do násilí, a poskytuje možnost alternativní civilní služby.⁸⁹ Jonatan Ben-Arci za svoje přesvědčení bojoval osm roků a celkem si za něj odseděl osmnáct měsíců ve vojenském vězení.

6.3 Motivační krize?

V roce 2003 IDF vydaly zprávu, že do armády nenastoupilo nebo bylo propuštěno před dokončením vojenské služby přibližně 34% mladistvých ve věku rekruta, z toho 11,5% z psychických důvodů, 9,5%

⁸⁷ Poprvé v izraelské historii uznal vojenský soud někoho za pacifistu a žádal vojenské autority, aby nezacházeli s pacifisty špatně. KELLER, A. The Ben Artzi Verdict Court to IDF: Stop Mistreating Pacifists. *Counter Punch* [online]. 13 November 2003. [cit. 2012-03-08]. Dostupný z WWW: <http://www.counterpunch.org/2003/11/13/the-ben-artzi-verdict/>.

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ Jonathan Ben Artzi: Israeli Supreme Court Grants Victory to Draft Resister. *Tikun Olam* [online]. 19 October 2007. [cit. 2012-03-08]. Dostupný z WWW: http://www.richardsilverstein.com/tikun_olam/2007/10/19/jonathan-ben-artzi-israeli-supreme-court-grants-victory-to-draft-resister/.

tvořili *charedim*, 5% žilo v zahraničí, 2,6% pro nízké IQ a 1,4% kvůli své kriminální minulosti. Dalších 9% opustilo povinnou službu před jejím dokončením ze zdravotních důvodů.⁹⁰

V létě 2007 IDF zveřejnily data, která ukázala, že jeden ze čtyř osmnáctiletých izraelských Židů se vyhnul letnímu odvodu na základě zdravotního nebo náboženského osvobození, kriminálního záznamu nebo pobytu v zahraničí.⁹¹

V červenci 2008 přišel plukovník Ciki Sela s tím, že podle statistik započalo svoji povinnou vojenskou službu pouze 52% izraelské mládeže (číslo zahrnuje i izraelské Araby a *charedim*). Sela odhadoval, že povinné vojenské službě se každý rok vyhýbá kolem 7 000 mladistvých. Nicméně dodal, že IDF si tuto situaci uvědomují a že to neovlivní národní bezpečnost. Podle Sely kolem 25% mladistvých, kteří se vyhýbají službě a kteří se prohlásili za ultra-ortodoxní, ve skutečnosti nikdy ješivu nenavštěvovalo. Také více dívek obchází povinnou službu. Sela se nechal slyšet: „*Dívka, která řídí na Jom kipur s nekošer sendvičem v ruce, může za mnou přijít a žádat osvobození od vojenské služby z náboženských důvodů a ze zákona a já musím přijmout její požadavek*“.⁹²

Data, která IDF poskytla v listopadu 2009, ukázala, že 27% chlapců a 45% dívek vůbec nenastoupí do povinné vojenské služby. IDF jsou přesvědčeny, že nejméně 8% dívek, které odmítají vojenskou službu z náboženských důvodů, lže.⁹³ Ministr národní infrastruktury Uzi Landau

⁹⁰ ALON, G. Third of youth evade conscription. *Haaretz* [online]. 24 June 2003. [cit. 2012-03-09]. Dostupný z WWW: <http://www.haaretz.com/print-edition/news/third-of-youth-evade-conscription-1.92137>.

⁹¹ WAGNER, M. Nahal Haredi soldiers demand IDF reserve duty. *JPost* [online]. 31 July 2007. [cit. 2012-03-09]. Dostupný z WWW: <http://www.jpost.com/Israel/Article.aspx?id=70479>.

⁹² ZELIKOVICH, M. IDF: 50% of Israeli teens do not enlist. *YNet* [online]. 1 July 2008. [cit. 2012-03-09]. Dostupný z WWW: <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3562596,00.html>.

⁹³ YEHOSUA, Y. IDF: Number of recruits requesting combat service at record level. *YNet* [online]. 13 November 2009. [cit. 2012-03-09]. Dostupný z WWW: <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3804706,00.html>.

v listopadu 2009 prohlásil, že armáda už není „armádou lidu“, ale „armádou poloviny lidu“.⁹⁴

V lednu 2010 generálmajor Avi Zamir varoval, že v příštím desetiletí tu může být až 40% židovské mládeže obcházející povinnou vojenskou službu. Nicméně že už nyní se představa „lidové armády“ třepí. Zamir zvláště kritizoval dívky, které se vyhýbají vojenské službě falešným tvrzením o svém náboženském přesvědčení, což je pro něj cynické zneužívání zákona.⁹⁵

V únoru 2012 vedoucí opozice Cipi Livni pronesla na diskusním zasedání Knesetu: „*Nadešel čas, abychom si sami sobě přestali lhát: IDF už nejsou lidovou armádou*“. Livni tak reagovala na skutečnost, že Kneset zamítl alternativy k Talovu zákonu navržené Kadimou.⁹⁶

Vyhýbání se vojenské službě nabralo podobu formálního protestu a individuálního nesouhlasu. Je známo několik metod, které mladí Izraelci a Izraelky používají, aby se vyhnuli službě. Chlapci si schválně způsobují zranění, která by je dočasně zbavila povinnosti nastoupit do služby. Dívky otěhotní, ale následně podstoupí potrat nebo zinscenují svatbu, aby tak byly osvobozeny ze služby. Obvinění z využití účelového sňatku čelí například izraelská topmodelka Bar Rafaeli. Než obdržela povolávací rozkaz, vdala se za rodinného přítele, ale krátce na to se s ním rozvedla. Snesla se na ni vlna kritiky jak od izraelské společnosti, tak od izraelských vojenských představitelů. Avi Zamir vyzval k bojkotu výrobků, které modelka propaguje v reklamách.⁹⁷ Do sporu se Bar Rafaeli dostala i se svojí mladší kolegyní z branže Esti Ginzburg, která svou dvouletou vojenskou službu nastoupila v červnu 2009. V rozhovoru

⁹⁴ Israeli youth evading military service. *Press TV* [online]. 30 November 2009. [cit. 2012-03-09]. Dostupný z WWW: <http://edition.presstv.ir/detail/112497.html>.

⁹⁵ HADAD, S. Officer: IDF on brink of abyss over draft doping. *YNet* [online]. 13 January 2010. [cit. 2012-03-09]. Dostupný z WWW: <http://www.ynetnews.com/articles/0.7340.L-3834123.00.html>.

⁹⁶ Liberman vows: 'Everyone will serve the state'. *JPost* [online]. 22 February 2012. [cit. 2012-03-09]. Dostupný z WWW: <http://www.jpost.com/DiplomacyAndPolitics/Article.aspx?id=258888>.

⁹⁷ Izraelská armáda bojkotuje modelku. Vyhnula se totiž vojně. *Lidovky.cz* [online]. 14. ledna 2010. [cit. 2012-03-10]. Dostupný z WWW: http://www.lidovky.cz/izraelska-armada-bojkotuje-modelku-vyhnu-la-se-totiz-vojne-pam-/lide.asp?c=A100114_190616_lide_kim.

pro izraelský tisk se Ginzburgová svěřila, že nástup k vojenské službě považuje za svou povinnost. *„Být občankou Izraele a pomoci státu - to není otázka volby, je to povinnost“*, uvedla devatenáctiletá topmodelka z Tel Avivu. *„Je milion věcí, které se mi nechce dělat, ale dělám je, protože se to ode mě očekává. Vojenská služba je jednou z nich. Věřím totiž v hodnoty, pro které jsem byla vychována“*, dodala rezolutně.⁹⁸

Dalšími uváděnými metodami, které se využívají k obejití vojenské povinnosti, jsou získání falešného kriminálního záznamu, podplacení lékaře, který vymyslí nějakou zdravotní či psychickou překážku, a předstírání pacifismu. Nejčastějším způsobem, kterým se hlavně dívky vyhýbají vojenské službě, je tvrzení, že se branná povinnost neslučuje s jejich náboženským přesvědčením.

V červnu 2008 nacionalistický týdeník *be-Ševa* informoval, že IDF nedávno přitvrdily v otázce odvodu dívek, které deklarují svoji religiozitu. Podle zprávy armáda používá citového nátlaku, aby přesvědčila dívky k vojenské službě. Proti těmto praktikám vystoupil člen Národní unie Uri Ariel a požadoval, aby se tyto případy nátlaku na náborových úřadech přestaly vyskytovat. Stejně podle něj nakonec odvod žen do armády není pro izraelskou společnost nijak prospěšný.⁹⁹

6.4 Vyvrácení hlubokého úpadku motivace

Tyto zprávy IDF rozšiřované médií lze ovšem považovat za mírně řečeno přehnané. Vraťme se například k datům zveřejněným IDF v létě 2007, na která média reagovala horečně: „Krise“ nebo „Zhroucení hodnot“ hlásaly titulky. IDF totiž dramaticky sdělily, že v letním náboru v roce 2007 nebylo odvedeno do vojenské služby 25% mladých mužů

⁹⁸ JIRKOVÁ, M. Modelky v Izraeli musí na vojnu. Bar Rafaeliová čelí kritice, protože se jí vyhnula. *Lidovky.cz* [online]. 5. října 2009. [cit. 2012-03-10]. Dostupný z WWW: http://www.lidovky.cz/modelky-v-izraeli-musi-na-vojnu-bar-rafaeliova-celi-kritice-protoze-se-ji-vyhla-19o-/lide.asp?c=A091005_095326_lide_glu.

⁹⁹ NAHSHONI, K. Report: IDF pressuring religious girls to enlist. *YNet* [online]. 26 June 2008. [cit. 2012-03-10]. Dostupný z WWW: <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3560891,00.html>.

ve věku rekruta a více jak 40% dívek. Národní hysterii podpořily prohlášením, že v roce 2007 nastoupilo vojenskou službu nejméně mladých mužů za posledních několik let a že motivace sloužit v bojových jednotkách klesla o 1,5% během dvanácti měsíců. Určitý pokles motivace tu jistě je, ale rozhodně se nejedná o houfy mladých mužů, kteří se vyhýbají vojenské službě. Takové tvrzení nepodpořily ani statistiky. Stuart Cohen reagoval na data IDF článkem *The False „Crisis“ in Military Recruitment: An IDF Red Herring*, ve kterém poskytuje odlišnou interpretaci dat zveřejněných IDF. Upozorňuje, že množství odvedenců se od roku 1980 stabilně snižuje, takže nenastoupení do vojenské služby není žádným úplně novým fenoménem. Při analýze těch 25% mladých mužů, kteří nebyli odvedeni, Cohen zjišťuje, že 11% tvoří *charedim*, kteří jsou z vojenské služby osvobozeni ze zákona a u kterých není vzdor vůči službě žádnou novinkou. Srovnáním dat vyplývá, že počet *charedim* osvobozených z vojenské služby se z roku 1980 do roku 2007 zvýšil o 7,3%. K dramatickému nárůstu počtu osvobozených *charedim* však přispěla vyšší porodnost v této skupině obyvatelstva. Zbýlých 14% také nesvědčí o náhlé změně postoje k tradičnímu vojenskému étosu. 4% tvoří potenciální rekruti, kteří žili v době odvodu mimo Izrael, 3% jsou mladiství, kteří byli odmítnuti samotnými IDF pro svou kriminální minulost, 2% představují mladí lidé s fyzickou indispozicí nebo předčasně zemřelí. Zbýlých 5% tvoří mladí muži, u kterých IDF shledaly „psychickou nezpůsobilost“. Procento zahrnuje jak ty, u kterých je psychický handicap skutečný, tak ty, kteří postižení předstírají. Množství rekrutů v této kategorii vzrostlo od roku 1980 o jedno procento, ale stále se jedná jen o 5%.

Cohen shrnuje, že vyhýbání se vojenské službě stejně jako „odpírání vojenské služby“ založené na politických, ideologických či morálních základech je v Izraeli menšinovým jevem. Odpověď na vojenskou službu je u většiny mladistvých ze všech tříd a společenských segmentů pozitivní a služba je dokonce obvykle vítána

s nadšením. Proč tedy taková hysterie? Cohen tvrdí, že přehánění a dělání dojmu závažnosti situace, je stará taktika IDF pro získání vyšší částky ze státního rozpočtu. Aby IDF napravily údajný úpadek izraelské mládeže, žádají například více financí na vojenské kampaně na školách.¹⁰⁰

Navzdory nespornému poklesu odvodů mezi celkovou populací se zdá, že motivace sloužit v bojových jednotkách mezi těmi, kteří slouží, roste. Dramatické zvýšení počtu rekrutů hlásících se do bojových jednotek zaznamenaly IDF už od počátku roku 2009. Nejvíce žádané jsou pozice v jedné z pěchotních brigád. Podle dat IDF z listopadu 2009 kolem 73% mladistvých v listopadovém náboru projevilo zájem připojit se k bojovým jednotkám. Za posledních deset let je to nejvyšší zaznamenané procento a to přitom v době, kdy pouze tři mladiství ze čtyř nastoupili vojenskou službu.¹⁰¹ Od roku 2007 do roku 2011 se počet mladistvých, kteří chtějí sloužit v bojových jednotkách, zvýšil o 10%, což představuje značný nárůst.

Ti, kteří stále berou účast v armádě jako občanskou povinnost, budou i přes rozšířený liberální diskurs považovat službu v bojových jednotkách za hlavní způsob, jak prokázat službu vlasti. Kouzlo vědomí „být oblečen v uniformě“ zcela nevymizelo a zdá se, že přitažlivost bojových jednotek je stále rozšířená.

¹⁰⁰ COHEN, S. *The False „Crisis“ in Military Recruitment: An IDF Red Herring* [online]. 23 July 2007 [cit. 2012-03-24]. Dostupný z WWW: <http://www.biu.ac.il/SOC/besa/docs/perspectives33.pdf>.

¹⁰¹ YEHOSSUA, Y. IDF: Number of recruits requesting combat service at record level. *YNet* [online]. 13 November 2009 [cit. 2012-03-24]. Dostupný z WWW: <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3804706,00.html>.

7 MÉ VLASTNÍ ŠETŘENÍ PROVEDENÉ V BŘEZNU 2012 NA JERUZALEMSKÉ STŘEDNÍ ŠKOLE KEŠET

Při svém pobytu v Izraeli jsem se šla zeptat na názor na povinnou vojenskou službu studentů jedné jeruzalémské střední školy s názvem Kešet, což v překladu znamená duha. Název symbolicky vyjadřuje charakter školy: mezi studentstvem jsou zastoupeny různé typy židovské náboženské orientace. Na škole studují religiózní Židé, tradicionalisté, sekulární Židé a pár se jich označuje za *charedim*. Dotazníky vyplňovalo čtyřicet osm sedmnáctiletých až osmnáctiletých studentů, dvacet osm dívek a dvacet chlapců. Vzorek je to malý na stanovení závěru o motivaci a postoji k IDF, ale osobní kontakt s potenciálními rekruty byl cennou zkušeností, protože jsem mohla pozorovat reakce studentů ve chvíli, kdy s nimi někdo mluví o vojenské službě, a jejich přístup k dotazníku, jehož cílem je zjistit jejich vztah k IDF. Navíc bylo zajímavé posléze vyhodnocovat dotazníky, číst výroky studentů a udělat si obrázek o tom, jakým různým způsobem se mládež staví k povinné vojenské službě.

7.1 Vyhodnocení dotazníků

Data vychází z odpovědí čtyřiceti čtyř studentů, neboť čtyři dívky konstatovaly, že z náboženských důvodů nebudou sloužit v armádě. Dvě dívky, které se označily jedna za sekulární Židovku a druhá za tradicionalistku, napsaly, že budou vykonávat jinou národní službu (*šerut leumi*).

Výsledky dotazníků poskytly následující data: 70% chlapců a 58% dívek odpovědělo, že se těší nebo dokonce velmi těší na svoji vojenskou službu. 10% chlapců a 8% dívek se netěší vůbec. Zbývajících 20% respektive 33% zastává neutrální postoj. Na otázku zda se budou dobrovolně hlásit do bojových jednotek, odpovědělo 75% chlapců „určitě ano“ a 20% si myslí, že ano. Jen 5% chlapců označilo odpověď „určitě ne“. U dívek byly odpovědi různé, žádná neodpověděla „určitě ano“,

ale dívky v drtivé většině v bojových jednotkách neslouží, takže jejich odpovědi nejsou tak podstatné. 75% chlapců prohlásilo, že v případě, že by byli do bojových jednotek zařazeni, nesnažili by se tento stav změnit, určitě by tak ale učinilo 5% a možná by tak učinilo 20% chlapců. Více jak polovina studentů odpověděla, že chtějí absolvovat důstojnický kurz, 39% se jich ještě nerozhodlo a 9% kurz neplánuje. Dále dotazníky ukázaly, že 85% chlapců a 79% dívek považuje vojenskou službu za oběť státu. Zbýlá procenta chlapců a dívek si to nemyslí. Zajímavým poznatkem bylo, že většina studentů zastává pozitivní postoj k odvodu: 32% vyjádřilo velmi pozitivní postoj, 63% pozitivní postoj, zbylé procento zahrnuje studenty s negativním postojem k povinné vojenské službě. Největší zvědavost u mě vzbuzovalo očekávání odpovědí na otázku, jak studenti vnímají svoji nadcházející službu v armádě. Většina studentů, konkrétně 57%, odpověděla, že považuje povinnou vojenskou službu za samozřejmost a za součást života. Pro 41% je služba v armádě dokonce otázkou cti a jsou plně ochotni sloužit. Zbylých 5% odpovědí bylo negativních, a to ve smyslu, že vojenská služba je nepříjemnou povinností, která je obtěžuje. Rozdíly mezi dívkami a chlapci se ukázaly být nepatrné. Obecně zcela negativní postoj jsem zaznamenala u jednoho jediného žáka, většina postojů byla velmi pozitivních či pozitivních, následovalo velmi málo neutrálních postojů.

Někdo se může ptát, zda se dá věřit, že studenti odpovídali pravdivě. Podle jejich přístupu bych si dovolila tvrdit, že u většiny šlo o upřímné odpovědi. Studenti přistupovali k dotazníkům ochotně. Jejich spolupráce a zájem mě překvapily. Pár jich ke mně dokonce přistoupilo, chtělo o mně vědět víc a popřálo mi hodně štěstí.

7.2 Komentáře studentů

Někteří studenti napsali více o svém názoru na povinnou vojenskou službu a obecně na IDF do poznámek v dotazníku. Setkala jsem se s názory typu: „*Není nad IDF!*“, jak do poznámky v dotazníku napsala

jedna religiózní dívka, která tedy nepochybně zastává zcela pozitivní postoj k vojenské službě, což ostatně dokazují i její odpovědi (pokud je myslela vážně). Navíc byla jednou z těch, pro koho služba v armádě je otázkou cti. Někdo ani nepovažuje službu v armádě za oběť státu, ale spíše za společenskou záležitost. Například jedna sekulární středoškolačka napsala: *„Připojím se k armádě, neboť si myslím, že v dnešní době je obtížné mít společenské konexe, aniž bych nesloužila v IDF“*. I když pracovní pohovory už nezačínají otázkou „v které vojenské jednotce jste sloužil/a“, ale zaměřují se na vzdělávací a profesní zkušenosti uchazeče, ve společnosti stigma „nesloužil/a v armádě“ stále přetrvává. I kdyby společnost nesoudila jedince podle toho, zda byl v armádě či ne, je logické, že dotyčný je automaticky vyloučen z mnoha debat, protože vojenská služba je mezi Izraelci častým tématem rozhovorů. Poněkud odlišně se k vojenské službě staví mladý tradicionalistický Žid: *„Povinná vojenská služba je obrovské přispění státu a jeho bezpečnosti. Zažil jsem dva teroristické útoky, při kterých byli zraněni mí dva příbuzní, takže já považuji za moc důležité chránit další lidi a zabránit, aby si prošli podobným traumatem jako já“*. Názor, že vojenská služba je pro Izrael nezbytná, zastávají i další studenti: *„Myslím si, že v naší zemi je důležité sloužit v armádě, nicméně to musí být morálním a humánním způsobem“*, uvedla v poznámce sekulární středoškolačka. Její spolužák, také sekulární Žid, napsal: *„Doufám, že v budoucnosti nebude třeba povinné vojenské služby, ale po dobu, kdy bude povinná služba v armádě nezbytná, mám zájem přispět nejvíce, jak jen budu moci“*. Tito dva studenti uvádí jako důvod své ochoty sloužit bezpečnost a obranu státu a ne společenské konexe. Jednoznačně pozitivní a svérázný postoj k povinné vojenské službě má osmnáctiletý religiózní student: *„Sekulární, religiózní, všichni musí sloužit v armádě. Je to Boží armáda. Modlitba nepomáhá bez činů. Bůh nepomáhá těm, kteří nepomáhají sami sobě“*. Nepřekvapí, že pro mladého muže s takovým přístupem je služba v armádě otázkou cti.

8 ZÁVĚR

Jistě jsou motivace a postoje dnešní mládeže k povinné vojenské službě poněkud jiné, než tomu bylo u mládeže v době formování státu a prvních válek. Na tom ale není nic zvláštního. S dobou se obvykle postoje a hodnoty na určité věci mění a ne každý stav se dá udržet věčně. Připadá mi přirozené, že se po třech desetiletích trvání IDF někdo ozval a ohradil se proti některým jejich činům, protože jak se říká „čeho je moc, toho je příliš“. Na druhou stranu odpůrci vojenské služby (ti, kteří odmítají sloužit z důvodů svědomí) nejsou v Izraeli příliš rozšířeným jevem. Já jsem se u izraelských Židů nejčastěji setkala s takovým názorem, že služba v IDF je něco přirozeného, daného, samozřejmého a hlavně že je nutná pro obranu státu a ochranu jeho obyvatel, že se nad tím ani nepozastavují. O odpůrcích vojenské služby se jim moc mluvit nechce, dokonce se mi zdálo, že toho ani o nich moc neví. Jedna má izraelská kamarádka řekla: *„To je stejné, jako bych o nějaké věci prohlásila, že se mi nelíbí, ale přitom ji využívala“*. Musím s ní souhlasit, protože kdyby se hodně Izraelců stavělo k vojenské službě a celkově k IDF stejně jako ti odpůrci, jejich bezpečnost i bezpečnost státu by byla ohrožena. V každém případě každý se i v armádě může chovat podle svého nejlepšího svědomí a morálních zásad. I zabít z nutnosti lze etickým způsobem. Je sice absurdní, že tolik ani ne dvacetiletých lidí je nedobrovolně vystaveno riziku, že bude muset zabít člověka, ale nikdo si nemůže zvolit místo, kam se narodí. Osobně se mi zdá, že si to většina izraelských Židů uvědomuje a jsou s tím srozuměni.

Podle mého názoru je tím, co ochablo, spíše **čest** sloužit v IDF, nikoli motivace jako taková. Spíše než o úpadku motivace bych hovořila o změně motivace. Krátce po vzniku Státu Izrael Židé bojovali o svoji vlastní existenci, konečně mohli mít svůj stát, který předtím neměli a kde by si na nich jiní obyvatelé nevybíjeli svoji zlost, jako se dělo v minulosti hlavně v Evropě. Jejich hrdost jim nedovolila, aby je zase někdo opět

ponižoval, ubližoval jim či je dokonce zabil, jak se často stávalo po staletí. Nepřekvapuje, že vstupovali do IDF se ctí a silnou motivací. Židé si svůj stát nakonec uhájili, mladší generace se už narodila do méně válečného prostředí, a tudíž zpohodlněla. Nutnost obrany státu tu jistě byla vždycky a stále trvá, ale právě proto je vojenská služba brána spíše jako potřeba, nezbytnost, povinnost. To nemusí nutně znamenat motivační krizi, neboť dnešní mládež má své motivy, které je vedou k ochotě sloužit.

9 SEZANAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Použitá literatura:

BOWDEN, Tom. *Army in the Service of the State*. Tel Aviv: University Publishing Projects, 1976. 168 s. ISBN 0878552197

CARMELI, Avraham. Attitudes of Israeli Inductees Toward Military Service (1991 Cohort). In ASHKENAZY, D. (ed.). *The military in the service of society and democracy : the challenge of the dual-role military*. Westport, Conn.: Greenwood Press, 1994, s. 37-42. ISBN 0313290040

COHEN, A. Stuart. *Towards a New Portrait of the (New) Israeli Soldier*. Ramat Gan: Begin-Sadat Center for Strategic Studies, Bar-Ilan University, 1997. 38 s. ISSN 0793-1042

ČEJKA, Marek. *Dějiny moderního Izraele*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2011. 352 s. ISBN 978-80-247-2910-7

ČEJKA, Marek. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. 1. vydání. Brno: Centrum strategických studií, 2005. 305 s. ISBN 80-903333-9-7.

ČEJKA, Marek. *Judaismus a politika v Izraeli*. 3. vydání. Brno: Společnost pro odbornou literaturu, 2009. 278 s. ISBN 978-80-87029-39-8

GAL, Reuven. *A portrait of the Israeli soldier*. Westport, Conn.: Greenwood Publishing Group, 1986. 273 s. ISBN 0313243158

GILBERT, Martin. *Izrael*. Přel. Josef Orel. 1. vyd. Praha: BB art, 2002. 668 s. ISBN 80-7257-740-9

HOGG, V. Ian. *Izraelská válečná mašinérie*. Přel. Jiří Bumbálek. 1. vydání. Praha: Svojtka & Co., 1999. 192 s. ISBN 80-7237-087-1

LEVY, Yagil; LOMSKY-FEDER, Edna; HAREL, Noa. From „Obligatory Militarism“ to „Contractual Militarism“ – Competing Models of Citizenship. In SHEFFER, G; BARAK, O. (ed.). *Militarism and Israeli*

Society. Bloomington, IN: Indiana University Press, 2010, s. 145-167.
ISBN 0253221749

MAYSELESS, Ofra. Attitude Toward Military Service Among Israeli Youth (1988). In ASHKENAZY, D. (ed.). *The military in the service of society and democracy: the challenge of the dual-role military*. Westport, Conn.: Greenwood Press, 1994, s. 32-36. ISBN 0313290040

MEVORACH, Lilach. Public Attitudes Toward the IDF (November, 1989). In ASHKENAZY, D. (ed.). *The military in the service of society and democracy: the challenge of the dual-role military*. Westport, Conn.: Greenwood Press, 1994, s. 27-31. ISBN 0313290040

NEWMAN, Ja'akov; SIVAN, Gavri'el. *Judaismus od A do Z*. 4. vydání. Praha: Sefer, 1992. 285 s. ISBN 80-900895-3-4

PERI, Yoram. Civil-Military Relations in Israel in Crisis. MAMAN, D.; Ben-Ari, E.; Rosenhek, Z. (ed.). *Military, state, and society in Israel : theoretical & comparative perspectives*. New Brunswick, N. J.: Transaction Publishers, c2001, s. 107-135. ISBN 0-7658-0042-X

POJAR, Miloš. *Izrael*. 1. vydání. Praha: Libri, 2004. 184 s. ISBN 80-7277-268-6

ROLBANT, Samuel. *The Israeli Soldier : Profile of an Army*. South Brunswick: T. Yoseloff, 1970. 353 s. ISBN 0498074889

ZOUPĽNA, Jan. *Od jiřuvu k Izraeli*. 1. vydání. Praha: Libri, 2007. 327 s. ISBN 978-80-7277-336-7

Internetové zdroje:

ALON, Gideon. Third of youth evade conscription. *Haaretz* [online]. 24 June 2003 [cit. 2012-03-09]. Dostupný z WWW: <http://www.haaretz.com/print-edition/news/third-of-youth-evade-conscription-1.92137>.

BLUMENFELD, Jaclyn. *Conscription and the Marginalization of Military Values in Modern Israeli Society (1982 - 2010)* [online]. Department of Middle Eastern Studies, 2010 [cit. 2012-03-03]. Disertační práce. Emory University, Faculty of Emory College of Arts and Sciences. Dostupný z WWW:

<https://etd.library.emory.edu/view/record/pid/emory:7trq2>.

COHEN, A. Stuart. *The False „Crisis“ in Military Recruitment: An IDF Red Herring* [online]. BESA Center for Strategic Studies, 23 July 2007 [cit. 2012-03-24]. Perspectives Paper, no. 33. Dostupný z WWW:

<http://www.biu.ac.il/SOC/besa/docs/perspectives33.pdf>.

Combatants for Peace [cit. 2012-03-03]. http://cfpeace.org/?page_id=2.

Father, forgive me, I will not fight for your Israel. *World News* [online], [last updated March 4, 2012]. Dostupný z WWW:

http://wn.com/Omer_Goldman.

HADAD, Shmulik. Officer: IDF on brink of abyss over draft doping. *YNet* [online]. 13 January 2010 [cit. 2012-03-09]. Dostupný z WWW:

<http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3834123,00.html>.

HAREL, Amos; MUALEM, Mazal. 13 Sayeret Matkal Reservists Join Refusal To Serve. *Rense.com* [online]. 22 December 2003 [cit. 2012-03-02]. Dostupný z WWW: <http://www.rense.com/general46/serve.htm>.

HIRSCHFIELD, Robert. The Troubled Conscience Of an Israeli Soldier. *America* [online]. 28 February 2005 [cit. 2012-03-2]. Dostupný z WWW: http://www.americamagazine.org/content/article.cfm?article_id=4042.

Israeli youth evading military service. *Press TV* [online]. 30 November 2009 [cit. 2012-03-09]. Dostupný z WWW:

<http://edition.presstv.ir/detail/112497.html>.

Izraelská armáda bojkotuje modelku. Vyhnula se totiž vojně. *Lidovky.cz* [online]. 14. ledna 2010 [cit. 2012-03-10]. Dostupný z WWW:

http://www.lidovky.cz/izraelska-armada-bojkotuje-modelku-vyhnila-se-totiz-vojne-pam-/lide.asp?c=A100114_190616_lide_kim.

JIRKOVÁ, Markéta. Modelky v Izraeli musí na vojnu. Bar Rafaeliová čelí kritice, protože se jí vyhnula. *Lidovky.cz* [online]. 5. října 2009 [cit. 2012-03-10]. Dostupný z WWW: http://www.lidovky.cz/modelky-v-izraeli-musi-na-vojnu-bar-refaeliova-celi-kritice-protoze-se-ji-vyhla-190-/lide.asp?c=A091005_095326_lide_glu.

Jonathan Ben Artzi: Israeli Supreme Court Grants Victory to Draft Resister. *Tikun Olam* [online]. 19 October 2007 [cit. 2012-03-08]. Dostupný z WWW: http://www.richardsilverstein.com/tikun_olam/2007/10/19/jonathan-ben-artzi-israeli-supreme-court-grants-victory-to-draft-resister/.

KELLER. Adam. The Ben Artzi Verdict Court to IDF: Stop Mistreating Pacifists. *Counter Punch* [online]. 13 November 2003 [cit. 2012-03-08]. Dostupný z WWW: <http://www.counterpunch.org/2003/11/13/the-ben-artzi-verdict/>.

LEVY, Gal; SASSON-LEVY, Orna. *Militarized Socialization, Military Service, and Class Reproduction : The Experiences of Israeli Soldiers* [online]. Pacific Sociological Association, 2008, vol. 51, issue 2 [cit. 2012-02-25]. Sociological Perspectives. ISSN 1533-8673. Dostupný z WWW: http://www.openu.ac.il/Personal_sites/gal-levy/Militarized_Socialization.pdf.

Liberman vows: 'Everyone will serve the state'. *JPost* [online]. 22 February 2012 [cit. 2012-03-09]. Dostupný z WWW: <http://www.jpost.com/DiplomacyAndPolitics/Article.aspx?id=258888>.

McGREAL, Chris. „I realised the stupidity of it“. *The Guardian* [online]. 11 March 2003 [cit. 2012-03-08]. Dostupný z WWW: <http://www.guardian.co.uk/world/2003/mar/11/israel>.

Middle East Affairs Information Center (MEAIC). *The IDF Spirit* [online]. 14 February 2010 [cit. 2012-02-08]. Dostupný z WWW: http://www.crethiplethi.com/downloads/?dl_cat=2.

Military court upholds pacifist's jail term. *JPost* [online]. January 2006 [cit. 2012-03-07]. <http://www.jpost.com/Israel/Article.aspx?id=8968>.

NAHSHONI, Kobi. Report: IDF pressuring religious girls to enlist. *YNet* [online]. 26 June 2008 [cit. 2012-03-10]. Dostupný z WWW: <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3560891,00.html>.

Národnostní a náboženské minority v izraelské armádě. *izrael a palestina.cz* [online]. 17. července 2011 [2012-04-12]. Dostupný z WWW: <http://www.izraelapalestina.cz/?p=235>.

SARNA, Igal. Father, forgive me, I will not fight for your Israel. *Refusing to Kill is not a Crime* [online]. 12 October 2008 [cit. 2012-03-04]. Dostupný z WWW: <http://www.refusingtokill.net/Israel/OmerGoldman.htm>.

SHAININ, Jonathan. Letter from Israel. *The Nation* [online]. 24 December 2003 [cit. 2012-3-2]. Dostupný z WWW: <http://www.thenation.com/article/letter-israel>.

SOEN, Dan. *All Able-Bodies, to Arms! – Attitudes of Israeli High School Students Toward Conscription and Combat Service* [online]. *European Journal of Social Sciences*, September 2008, vol. 6, no. 4 [cit. 2012-02-11]. ISSN 1450-2267. Dostupný z WWW: http://www.eurojournals.com/ejss_6_4_07.pdf.

U. S. Department of State. Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor. *Israel and the Occupied Territories* [online]. 13 September 2011 [cit. 2012-03-25]. Dostupný z WWW: http://www.state.gov/j/drl/rls/irf/2010_5/168266.htm.

WAGNER, Matthew. Nahal Haredi soldiers demand IDF reserve duty. *JPost* [online]. 31 July 2007 [cit. 2012-03-09]. Dostupný z WWW: <http://www.jpost.com/Israel/Article.aspx?id=70479>.

YEHOŠUA, Y. IDF: Number of recruits requesting combat service at record level. *YNet* [online]. 13 November 2009 [cit. 2012-03-24]. Dostupný z WWW: <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3804706,00.html>.

ZELIKOVICH, Moran. IDF: 50% of Israeli teens do not enlist. *YNet* [online]. 1 July 2008 [cit. 2012-03-09]. Dostupný z WWW: <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3562596,00.html>.

10 RESUMÉ

At first I describe history of Jewish defense forces in Palestine and the inception of the IDF to point out the nature and the character of the Israeli army. Another chapter says about the structure of the IDF, who is obligated to serve in the army and who does not serve. I dedicate the next chapter to the changes by which the IDF have gone through. Following chapter deals with the attitude and its changes towards the compulsory military service – how, when, why and where the changes occurred. I also present in this chapter two research works. In the sixth chapter I give information about „conscientious objectors“ as well as „draft dodgers“. Writing about motivation crisis I also provide some figures. Finally there is a chapter consisting of my own small survey regarding attitudes towards the compulsory military service that I carried out in Jerusalem in March 2012.